



T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

UYGULAMALI PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÇOCUK YAŞTA EVLENMİŞ BİREYLERİN GENÇ YETİŞKİN
DÖNEMİNDEKİ ÇİFT UYUMLARI VE AİLE BÜTÜNLÜKLERİ**

BİROL YILMAZ

194101015

Tez Danışmanı

DOÇ. Dr. ASİL ÖZDOĞRU

İSTANBUL-2020

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

UYGULAMALI PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÇOCUK YAŞTA EVLENMİŞ BİREYLERİN GENÇ YETİŞKİN
DÖNEMİNDEKİ ÇİFT UYUMLARI VE AİLE BÜTÜNLÜKLERİ**

BİROL YILMAZ
194101015

Tez Danışmanı
DOÇ. Dr. ASİL ÖZDOĞRU

İSTANBUL-2020

ÖZET

Bu araştırmanın amacı dünyada ve Türkiye’de evlilik yaşının giderek yükselmesine ve çocuk yaşta yapılan evliliklerin azalmasına rağmen halen görülen çocuk yaşta evliliklerin, çiftlerin evlilik uyumu ve aile bütünlükleriyle ilişkisini incelemektir.

Bu amaçla araştırmanın çalışma grubu 18 yaşın altında evlenmiş ve mevcut yaşı 45’i geçmeyen 40’ı kadın (%63,5) ve 23’ü (%36,5) erkek olan 63 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 18-45 ve yaş ortalaması 36,83’tür (SS=7,19). Katılımcılara kişisel bilgi sorularının yanı sıra Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ) ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği (ABDÖ) Kısa Formu çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Veriler normal dağılım özelliği gösterdiği için parametrik istatistik testleriyle analiz edilmiştir.

Elde edilen verilere göre, ABDÖ toplam puanı ile YÇUÖ Uzlaşım alt ölçek puanı arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu çalışmadaki ABDÖ toplam ve YÇUÖ toplam puan ortalamaları diğer çalışmalardaki puanlarla karşılaştırıldığında erken evlilik yapmış bireylerin puanlarının erken evlilik yapmamış olanlardan anlamlı olarak daha düşük olduğu bulunmuştur. Erkeklerin ABDÖ toplam puanının kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Evlenme biçimi ve algılanan anne baba tutumu ile ABDÖ toplam puanı ve YÇUÖ Uzlaşım alt ölçek puanları arasında anlamlı ilişkiler gözlenmiştir.

Bu çalışma sonucunda çocuk yaşta yapılmış evliliklerde aile bütünlüğü ve çift uyumlarının daha düşük olduğu, kadınların aile bütünlüğü duygusunun erkeklere göre daha düşük olduğu ve aile bütünlüğü ile çift uyumunun bazı demografik özelliklerle ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bulgular alanyazındaki birçok çalışma ile uyumluluk arz etmekle beraber bu konuda daha çok çalışmaya ihtiyaç bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çift uyumu, aile bütünlük duygusu, çocuk yaşta evlenme

ABSTRACT

The aim of this research in the world and going to the marriage age to rise in Turkey, and despite the decrease in marriages made a child in our country is still marriage in childhood years, is to examine the relationship between pairs of marital harmony and family unity.

For this purpose, the study group of the study consists of 63 participants, 63.5% female (40) and 36.5% (23) male, who were married under the age of 18 and whose current age is not over 45. The age range of the participants is 18-45 and the average age is 36.83 (SD = 7.19). In addition to personal information questions, the Revised Dyadic Adjustment Scale (RDAS) and the Family Sense of Coherence Scale-Short Form (FSOC-S) were administered online to the participants. The data were analyzed by parametric statistical tests as they show normal distribution.

According to the data obtained, there is a statistically significant positive correlation between the total score of the RDAS and FSOC-S Consensus subscale score. Comparing the mean total scores of RDAS and FSOC-S in this study with the scores in other studies, it was found that the scores of individuals who had early marriage were significantly lower than those who were not married. Significant relationships were observed between the style of marriage and perceived parental attitude and the total score of RDAS and the FSOC-S Conciliation scores.

As a result of this study, it was observed that family unity and couple adjustment was lower in child marriages, women's sense of family integrity was lower than men, and family integrity and couple adjustment were related to some demographic characteristics. Although these findings are compatible with many studies in the literature, more studies are needed on this subject.

Keywords: Couple harmony, sense of family integrity, child marriage

ÖNSÖZ

Tezimin başlangıç aşamasından, bitimine kadar bana inanan, benden yardımlarını esirgemeyen her zaman yanımda olan hocam sayın Doç. Dr. Asil ÖZDOĞRU ya göstermiş oldukları sabır ve verdikleri her türlü destek için teşekkür ederim.



BİROL YILMAZ EYLÜL 2020

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Çocuk Yaşta Evlenmiş Bireylerin Genç Yetişkinlik Dönemindeki Çift Uyumları Ve Aile Bütünlükleri" adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Birol Yılmaz
Eylül, 2020



İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	1
1.3. Önem	1
1.4. Varsayımlar	2
1.5. Sınırlılıklar	2
1.6. Tanımlar	2
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Evlilik ve Aile	3
2.1.1. Evlilik Kavramı	3
2.1.2. Evlilik Tipleri	7
2.1.2.1. Görücü usulü ile evlenme	8
2.1.2.2. Berdel evlilik	9
2.1.2.3. Para karşılığı evlenme	9
2.1.2.4. Beşik kurtme evliliği	9
2.1.2.5. Kan parası karşılığı evlenme	10
2.1.2.6. Kuma	10
2.1.2.7. Ölen kardeşin karısıyla evlenme (Levirat)	10
2.1.2.8. Baldızla evlilik (Sorarat)	11
2.1.2.9. Akraba evliliği	11
2.1.2.10. Kaçarak evlenme	12
2.1.3. Evliliğin İşlevleri	13
2.1.4. Aile Kavramı	14
2.1.5. Aile Tipleri	16

2.1.5.1. Geniş aile	16
2.1.5.2. Çekirdek aile	17
2.1.5.3. Geçiş ailesi	19
2.1.6. Ailenin İşlevleri	19
2.1.7. Erken Evlilik ve Aileler	21
2.2. Çift Uyum	26
2.2.1. Çift Uyum Kavramı	26
2.2.2. Çift Uyum Üzerinde Etkili Olan Faktörler	27
2.2.3. Çift Uyum İle İlgili Araştırmalar	30
2.3. Aile Bütünlük Duygusu	34
2.3.1. Aile Bütünlük Duygusu Kavramı	34
2.3.2. Aile Bütünlük Duygusu Üzerinde Etkili Olan Faktörler	37
2.3.3. Aile Bütünlük Duygusu ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	38
3. GEREÇ VE YÖNTEM	43
3.1. Araştırma Modeli	43
3.2. Çalışma Grubu	43
3.3. Veri Toplama Araçları	44
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	45
4. BULGULAR.....	46
4.1. Betimsel Analizlere İlişkin Bulgular	46
4.2. İlişkisel Analizlere İlişkin Bulgular	48
4.3. Karşılaştırma Analizleri	49
5. TARTIŞMA	54
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	63
KAYNAKLAR	64
EKLER.....	73
Ek 1. Anket Formu.....	73

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: Katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımı	46
Tablo 2: Betimleyici istatistikler.....	47
Tablo 3: Ölçek puanlarının ölçek norm değeriyle karşılaştırılması.....	48
Tablo 4: Yenilenmiş çift uyum ölçeği ve aile bütünlük duygusu ölçeği puanlarının korelasyon analizi	49
Tablo 5: Ölçek puanlarının katılımcıların cinsiyetleri bakımından karşılaştırılması.....	50
Tablo 6: Ölçek puanları ve katılımcı yaşlarının korelasyon analizi	50
Tablo 7: Ölçek puanlarının katılımcıların evlenme yaşları bakımından karşılaştırılması	51
Tablo 8: Ölçek puanlarının katılımcıların eğitim durumları bakımından karşılaştırılması	51
Tablo 9: Ölçek puanlarının katılımcıların evlenme biçimleri bakımından karşılaştırılması	52
Tablo 10: Ölçek puanlarının katılımcıların çocuk sayıları bakımından karşılaştırılması	52
Tablo 11: Ölçek puanlarının katılımcıların gelir durumu bakımından karşılaştırılması	53
Tablo 12: Ölçek puanlarının katılımcıların anne baba tutumları karşılaştırılması	54

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Araştırmanın modeli	43
------------------------------------	----



SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

%	: Yüzde
ABDÖ-K	: Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Kısa Formu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
ve ark.	: ve arkadaşları
YÇUÖ	: Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği



1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem

Evlilik insanların yaşamında belirlediği önemli bir karardır. Evliliğe adım atmak isteyen bireyler evliliğin beraberinde getirdiği sorumluluğu ve bu süreçte onları nelerin beklediğini bilerek olası problemleri çözmek için gerekli iletişim becerilerine sahip olmalıdır. Bir çocuğun fiziksel ve psikolojik olarak, evlenme ve çocuk sahibi olma gibi çok önemli sorumlulukları almaya hazır olmadan evlenmesine “erken evlilik/çocuk evliliği” ve evli olan kız çocuğuna ise “çocuk gelin” denilmektedir (Kılıç, 2012).

Literatürde bu durum genelde “çocuk evlilik”, “erken yaşta evlilikler”, “çocuk gelinler” veya “zorla evlilikler” gibi çeşitli isimlerle adlandırılmıştır (Güneş ve ark., 2016: 64). Bu bağlamda erken yaşta evlenmiş çocuklarda çift uyumu ve aile bütünlük duygularında, normal yaşta evlenen bireylere göre farklılık olacağı düşünüldüğünden dolayı bu araştırma konusu seçilmiştir.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı çocuk yaşta yapılan evliliklerin çiftlerin genç yetişkinlik çağındaki çift uyumları ve aile bütünlükleriyle olan ilişkisinin incelenmesidir. Çalışmada şu araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Çocuk yaşta yapılan evliliklerde çift uyumu nasıldır?
2. Çocuk yaşta yapılan evliliklerde aile bütünlük duygusu nasıldır?
3. Çocuk yaşta yapılan evliliklerde çift uyumu ve aile bütünlük duygusu ilişkisi nasıldır?
4. Çocuk yaşta yapılan evliliklerde demografik özelliklerin çift uyumu ve aile bütünlük duygusu ile ilişkisi nasıldır?

1.3. Önem

Evlilik sürecinde çiftler bazı problemlerle karşılaşır. Bu problemlerin çözümünde çiftlerin problemlerini tanımlamaları ve problemlerin çözümü için alternatifler geliştirmeleri gereklidir. Özellikle de problemleri çözerken hem çiftler hem

de aile birlikte kazanmalıdır. Çocuk yaşıta evlenmiş bireylerin ise çift uyumu ve aile bütünlük duygularında diğer çiftlere göre farklılık olabileceği düşünüldüğünden dolayı bu araştırma konusu seçilmiştir. Bu bağlamda önemli bir araştırmadır. Literatür incelendiğinde çift uyumu ve aile bütünlük duygularında yaşanan değişimlerin çocuk yaşıta evlenmiş bireyler üzerinden incelenmediği görülmüştür. Bu konuda bu araştırmanın literatüre katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmaya katılan tüm katılımcıların, araştırmada kullanılan ölçekleri dikkatlice okudukları, gerçek durumlarını yansıtacak bir şekilde ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçme araçları, ölçmek istenilen çift uyumu ve aile bütünlük duygusunu ölçme yeterliliğine sahip oldukları varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmada ölçülecek olan çift uyumu ve aile bütünlük duygusu “Yenilenmiş Çift Uyumu Ölçeği” ve “Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği”nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

Araştırma ülkemiz sınırları içinde yaşayan çocuk yaşıta evlenmiş 63 evli çiftten toplanan verilerle sınırlıdır.

Araştırma 2020 yılı ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Evlilik; kadın ve erkeğin süreklilik arz edecek bir şekilde hayat kurmak amacıyla, hukuki olarak kabul edilebilir bir biçimde hayatlarını birleştirmeleridir (Ayan, 2004).

Çift Uyumu, evli olan kişilerin evliliği ve evlilikteki fonksiyonellikleri devam ettirme başarısı olarak ifade edilen ve çok sayıda değişkeni içerisinde bulunduran bir kavramdır (Kublay ve Oktan, 2015).

Aile Bütünlük Duygusu kavramı ailenin yaşamlarını anlaşılabilir, yönetilebilir ve anlamlı olarak görmesi ile ilgili bir durumu ifade etmek için kullanılmaktadır. (Antonovsky, 1997).

2. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde evlilik ve aile, çift uyumu ve aile bütünlük duygusu kavramları ele alınarak alanyazındaki çalışmalar özetlenmektedir.

2.1. Evlilik ve Aile

Bu bölümde evlilik ve aile kavramları, tipleri ve işlevleri ile çocuk yaşta evlilik ve bu evlilikle oluşan ailelerle ilgili çalışmalar ele alınmaktadır.

2.1.1. Evlilik Kavramı

Alanyazın da evlilik kavramına ilişkin bir inceleme yapıldığında, birçok farklı tanımlamalar bulunduğu görülecektir. Hukuki anlamda evlilik; kadın ve erkeğin süreklilik arz edecek bir şekilde hayat kurmak amacıyla, hukuki olarak kabul edilebilir bir biçimde hayatlarını birleştirmeleridir (Ayan, 2004).

Sosyoloji, evlilik kavramını aile birliği üzerinden incelemektedir. Ailenin süreklilik göstermesi önemlidir ve bu sürekliliğin başlangıcı evliliktir. Bu bağlamda evlilik; toplumsal ilişkilerin belirli şekiller içine yerleştirilmesiyle bir ailenin meydana getirdiği ve bahse konu aileye çeşitli üyelerin katılması sonucunda genişleyeceğinin ümit edildiği bir sözleşmedir. Evlilik ile Türkiye’de yapılan araştırmalarda, evlilik kavramı; kadın ve erkeğin özgür ve eşit koşullar altında birbirlerine bağlandıkları, içinde bulundukları duruma göre iletişim aracılığı ile sürdürmüş oldukları bir yapıdır (Şendil, 1991).

Yavuzer (2015) tarafından evlilik kavramı, karşı cinsten olan iki kişinin yasalara uygun bir şekilde beraber yaşamaları için yaptıkları sözleşme ve kurumsallaşmış bir yöntemdir. Evlilik; erkek ve kadının karı-koca ilan edilmesi suretiyle kendi birlikteliklerinin ve doğacak olan çocuklarının durumlarının devletçe kontrol altına alındığı, bunun yanında sınırların kurallar, inançlar ve geleneklere göre belirlenmiş olduğu yasal bir sistemdir.

Ponzetti ve Mutch (2006) tarafından evlilik hem sosyal bir kurum, hem de yakın bir kişisel ilişki olarak ifade edilmiştir. Evliliğin sosyal bölümü, bir kurum olmasından

dolayı istikrarlı olmasıyla ilgilidir. Asıl önemli olan ekonomik birliğin sağlanması, yeni nesillerin dünyaya getirilmesi ve bunların yetiştirilmesidir. Waite ve Gallagher (2000) tarafından evlilik, çiftler arasında bulunan sevginin içsel ve özel duygu dünyasından çıkarak ebeveynlerden banka memurlarına kadar herkes tarafından görülebilen ve kabul edilen sosyal bir gerçek olarak ifade edilmektedir.

Evlilik, erkek ve kadının bazı hedeflere ulaşmak için yaşamış oldukları ülkedeki yasalara uygun bir şekilde, aynı çatı altında yaşamak için bir araya gelmesidir. Buradaki hedefler psikolojik, biyolojik ve sosyal ihtiyaçların karşılanmasıdır. Genel anlamda, düzenli ve sağlıklı bir cinsel yaşamın olması, çocuk yapma ve yetiştirme istek ve gereksinimlerinin karşılanması, sevmeye-sevilme duygu ve gereksinimine cevap verilmesi, toplum için yer edinebilme duygusunun karşılanması, beraber daha güçlü, güvenli ve birbirine destek verecek şekilde bir yaşam devam ettirme hayalinin gerçekleştirilmesi gibi hedefler olduğu söylenebilmektedir (Canel, 2012).

Güleç (2012) tarafından evliliğin psikolojik, biyolojik ve sosyal olmak üzere üç farklı motivasyon kaynağı olduğu ve bunların temelini ise yasal bir sözleşmeye dayandığı ifade edilmektedir. Biyolojik motivasyon; cinsel ilişkiden alınan haz, kendi türünden nesillerin dünyaya gelmesi, uzun sürecek olan birliktelik arzusu, birlikteliği ve kendini koruma gibi bir takım isteklerden meydana gelmektedir. Psikolojik motivasyon; karşı cins tarafından sevmeye, beğenilme, sevilme, ekonomik destek, yalnızlıktan kurtulma, güven ve statü gibi unsurlardan meydana gelmektedir. Sosyal motivasyon ise biyolojik ve psikolojik motivasyonları yasalar ve toplum tarafından kabul edilebilir bir biçimde rahat yaşama isteği olarak ifade edilebilir.

Evlilik ile ilgili yapılan tanımlamalar incelendiğinde evlilik kavramının tek bir tanımla ifade edilemediği net bir şekilde görülmektedir. Yasalara bağlı olarak ortaya çıkması, evlilik kavramının hukuki olmasına neden olmaktadır. Bir takım beklenti ve isteklere ilişkin olması psikolojik bir kavram olarak ele alınmasına neden olmaktadır. Ayrıca iki kişi arasında gerçekleştirilmesi de evlilik kavramının sosyal ve toplumsal yönünün oluşmasına neden olmaktadır. Daha farklı bir ifade ile evliliğe ilişkin çok sayıda motivasyon olması ve her evli bireyin kendi evliliğinden ya da evlilik düşüncelerinden

hareket ederek bir evlilik tanımına sahip olması, evlilik kavramının tek bir tanım ile ifade edilmesini adeta imkansız hale getirmektedir (Yıldırım, 2019: 38).

“Evlilik nedir?” sorusu mutlu bir evliliğe sahip olanlara sorulduğunda, alınan cevap genellikle karşılıklı saygı, sevgi, uyum, dürüstlük, yaşamı paylaşma, sorumluluk gibi kavramlardan oluşmaktadır. Farklı şartlara sahip bir birey ise aynı soruya toplumsal baskı sonucunda meydana gelen birliktelik şeklinde cevap verebilmektedir. Bekar bir bireyin ruh eşini bulması şeklinde de cevap alınabilmektedir. Evlilik ile ilgili bir takım olumsuz tecrübeleri olanlar ise kağıt üzerine atılan bir imza, aynı çatı altında yaşam mücadelesi, özgürlüğün sonu gibi cevaplar vermektedir. Ya da daha farklı kişilerce cinsellik yaşamak, çocuk sahibi olmak, birbirini tamamlamak ve biz olmak gibi farklı tanımlamalar yapılabilmektedir. Bütün bu tanımlamalar, temel olarak evliliğin her birey için farklı anlamlar oluşturduğu ve pek çok motivasyondan etkilendiğini göstermektedir (Cüceloğlu, 2017).

İnsanların bir kısmı, yukarıda yer alan motivasyonlar ya da yaşamlarında bir tecrübeye sahip olmak için evlenmektedir. Bütün dünyadaki evlilik merasimlerinde, ilgili görevli eşlerin iyi ve kötü günlerde birbirlerinin yanında olacağına dair söz vermesini ister. Evlilik hikayesi, böyle bir temenni ile başlar ve iniş ve çıkışlarla dolu bir yolculuğun ilk adımı olarak dikkat çeker (Aracı, 2018).

İlk çağlardan itibaren bütün toplumların nesillerini sürdürme ve beraber yaşama isteği, evlilik kavramının çıkmasını sağlamıştır. Toplayıcılık ve avcılık ile doğurganlık sahibi olan kadının uzağa gidemeyeceği fark edilmiş ve bu görev erkeğe düşmüştür. Kadın ise geride kalanları idare etme görevini üstlenmiş ve böylece evliliğin sınırları oluşmuştur (Sungur ve ark., 2017).

Yukarıda bahsedilen yapı, zaman içinde geleneksel aile tipine dönüşmüştür. Geleneksel aile tiplerine bağlı olarak geleneksel evlilikler ortaya çıkmıştır. Geleneksel evlilik; aile büyükleri tarafından verilen ve tartışmaya kesin olarak kapalı olan evlilik tipidir. Evlenilecek kişilere aile büyükleri karar verir, kadın ve erkeğe yüklenen roller, ataerkil sisteme uygun olacak şekildedir ve kadınların çalışmasına izin verilmemesi ve çatışma durumlarının çevreye duyurulmadan ört bas edilmesi gibi hususları içermektedir.

Bu tip evliliklerde uyum aranılması söz konusu değildir, çünkü erkek ve kadın alışmış oldukları bu sistemden memnun görünüyordu ya da buna mecburlardı (Rothrauff, 2005).

Son dönemlerde, özellikle küreselleşen dünyanın da etkisi ile evlilik kurumunda ve çiftler arasında bir takım değişimler meydana geldiği görülmektedir. Sanayi devrimi ile gelişen iletişim ve teknoloji, kadının da iş dünyasında yer almasına, eğitim seviyesinin yükselmesine, bağımsızlığını kazanmasına ve evliliğe daha farklı bakmasına neden olmuştur (Allendorf, 2012).

Değişen dünya ile birlikte kişilerin kendileri ve ne istedikleri noktasında daha fazla düşünmektedirler. Modern hale gelen evlilik sistemi, kişilerin eş seçimlerini kendilerine bırakmaktadır. Bu durum, evlilikten beklentilerinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Kişilerin evlilikten en önemli beklentilerinin eşleri ile iletişime girmeleri, paylaşımda bulunmaları, destek olmaları gibi hususlarda doyum sağlamalarıdır. Söz konusu unsurlar, günümüzde bireylerin en fazla gereksinim duydukları “çift uyumu” olgusunun önemini göstermektedir (Yavuzer, 2015).

Sosyal bilimciler tarafından evli bireylerin, bekâr ya da boşanmış olan çiftlere göre daha yüksek düzeyde bedensel ve psikolojik sağlığa sahip olduklarını ifade etmektedirler (Horwitz, McLaughlin ve White, 1997; Horwitz ve White, 1991; Simon, 2002; Williams, 2003).

Evliliğin sağlık üzerinde direkt olarak etkili olmasını sağlayan bir takım mekanizmalar vardır. Mutlu insanlar, evlilik yapmak için seçilebilse de, evliliğin psikolojiyi düzeltme noktasında bazı ek etkileri bulunmaktadır. Bedensel sağlık noktasında ise eşi tarafından direkt olarak gözlenme de dâhil olmak üzere, evlilikle yapılandırılan ve organize hale gelen yaşam tarzı, sağlıklı davranışlar gösterilmesini sağlar ve zararlı olanları ise engeller (Waite, 1995).

Evliliklerin kalitesi düşük olduğunda, kişiler sağlıklı evliliklerde olan psikolojik ve fiziksel sağlık faydalarını tam olarak elde edemeyebilir. Mutsuz bir evliliğe sahip olan bireyler, eş rollerinde bir anlam bulamamakta ya da eşlerinden yeteri kadar destek alamamaktadır. Daha farklı bir ifade ile uzun süreli ve düşük kaliteye sahip olan evliliklerde, uyumsuzluğun olumsuz etkisinin, normal bir evliliğin sağlayacağı faydaları

ortadan kaldırması söz konusu olabilir. Geçmişte yapılan araştırmalara göre mutsuz bir evliliğe sahip olan kimseler, mutluluk noktasında düşük puanlara sahiptir. Evliliğe bağlı olarak oluşan mutsuzluk, diğer aile ilişkilerine de yansıtacak ve böylece yaşam doyumu da etkilenecektir (Booth ve Amato, 1991).

Hawkins ve Booth (2005) düşük kaliteli evliliklerin, genel sağlık seviyesi üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğu iddia edilmektedir. 12 yıllık bir süreçte mutsuz evlilikler takip edilmiş ve çok sayıdaki boyut dikkate alınarak evlilikte mutluluğu değerlendiren çok maddeli bir evlilik kalitesi ölçeği bulunan ulusal düzeyde temsil ediciliği olan bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Sürekli evli olmak ile evlilikte mutsuz olmak karşılaştırıldığında, düşük seviyede mutluluk, yaşam doyumu, genel sağlık, yüksek düzeyde psikolojik sıkıntı ve özsaygı ile ilişkilendirilmektedir. Bunun haricinde evlilikte mutsuz olmanın boşanmaktan çok daha tehlikeli olduğuna dair kanıtlar vardır. Çünkü kalitesiz evliliğe sahip olanlar, boşanan ve tekrar evlenen kişilere göre daha mutsuzdur. Ayrıca boşanan ve evlenmeyen kişilerden de daha düşük düzeyde özsaygıya, yaşam doyumuna ve genel sağlığa sahiptirler.

2.1.2. Evlilik Tipleri

Sosyal bir yapı içerisinde yer alan bireyler, toplumsal sürekliliği devam ettirmek için var olan değerleri korumaktadır. Aile birliğinin temeli durumundaki evlilik kurumu da korunması gereken değerlerdendir. Bundan dolayı toplumun bu değeri korumak için uygun gördüğü biçimde evliliklerin gerçekleştirilmesini sağlamaya çalıştığı bilinir. Toplumun temeli aile, ailenin temeli ise evliliktir. İnsanlığın devamı, aile kurumuna bağlıdır (Erdentuğ, 1990: 385).

Çiftler, kendi toplumlarının uygun gördüğü gibi beraberliklerini resmiyete döker ve evlilik sözleşmesi yaparlar. Bundan dolayı aile birliği sürekliliği, bahse konu evlilik sözleşmesiyle sağlanır. Türkiye'deki evlilik tiplerine bakıldığında, çok farklı evlilik tipleri olduğu görülmekle birlikte genel olarak belli başlı evlilik tipleri olduğu söylenebilir.

2.1.2.1. Görücü usulü ile evlenme

Görücü usulü evlilik, genellikle gelenekselliğin daha yoğun bir şekilde yer aldığı kırsal bölgelerde görülür. Bu evlilik tipinde, erkeğin anne, baba ya da yakın çevresinin kendisine eş adayı seçimi yapması ve erkek bireyin de kızı beğenmesiyle evlilik gerçekleştirilir. Burada evlenilecek kişiye ilk olarak aile büyükleri, daha sonra da erkek birey onay verir (Çakır, 2013: 47).

Evlenme tipi “görücü” olarak adlandırılan bu yöntemde, erkeğin ailesinden seçinler kadınlar grubunun kız evini ziyaret etmesi, ilk adımdır. Genellikle kız beğenme yetkisi, tamamıyla bu gruba bırakılmaktadır (Canel, 2007: 104).

Başlık parası ile evlenme, bilindiği gibi farklı kültürel değer ve inançlara dayanmaktadır. Evlilik kavramı, toplumsal bir kurum olduğundan dolayı her toplumda daha farklı değer ve anlam kazanabilmektedir. Her toplumun evlilikle ilgili farklı uygulamaları vardır. Başlık parası da söz konusu uygulamalardan birisidir ve ana hatları ile “evlilik ödemesi” olarak bilinir. Burada evlenecek erkek ve ailesi, kız tarafına maddi ve manevi ödeme yapar (Erdentuğ, 1991: 309).

Bu uygulamanın temel nedeni olarak kadının evlilik aracılığı ile farklı bir aile geçiş yapmasından dolayı gerçek ailesine kaybettireceği maddi ve manevi değerler vardır. Aile içinde önemli bir iş gücüne sahip olan kadın, evlenmek suretiyle hem kayın ailesinin soyunun devamını sağlar, hem de başlık parası ile ailesine maddi kazanç getirir. Başlık için belirlenen tutar, kadına biçilen değere göre farklılık gösterir (Çakır, 2013: 35).

Erkek veya ailesinin kıza ve bu evliliğe verdikleri değeri, yapacakları maddi harcamalarla göstermesi beklenir. Bundan dolayı erkek tarafının harcamalardan kaçınması ve harcamaları kısıması, kız ve ailesine değer vermediklerini göstermekte ve taraflar arasında huzursuzluk oluşmasına neden olabilmektedir (Durutürk, 2007: 109).

Gelenekselliği çok daha baskın olduğu toplumlarda bu uygulama yaygın olarak görülür. Kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesinin temelinde başlık parası ve üzerlerindeki maddi yükün hafifletilmesi vardır (Çakır, 2013: 36-37).

2.1.2.2. Berdel evlilik

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaygın olarak görülür. Bu tip evlilik, genellikle yoksul ailelerin gelin almak için diğer aileye kız vermesi şeklindedir. Başlık parası ödemeye gücü olmayan aile, evlenme dönemine gelmiş olan kızını ya da oğlunu evlendirmek istediğinde, aynı durumda olan farklı bir aile ile anlaşır. Böylece evlilik çağındaki kızların değişimi ile evlilikler gerçekleştirilmiş olur (Doğan, 2009: 140).

Kızlardan birisinin ölmesi halinde, ölen kadının kocasının baldızı ile evlenme hakkı vardır. Bir başkası ile evlenme durumu söz konusu olması durumunda ise ölen karısının ailesinden başlık parası isteyebilir. Bunun dışında kan davalı olan aileler arasında da bu tip evlilikler, kan davasını bitirmek amacıyla bir araç olarak kullanılmaktadır (Çakır, 2013: 51).

Berdel evliliklerin fonksiyonel olarak bazı sorunların çözümünde etkili olduğu gözükse de, kadına ve evlilikteki rolüne bakıldığında zaman eşitsizliği ve kadının ikincil bir konumdaki şartlarının daha da zor hale geldiği görülmektedir (Erkan, 2005: 235- 237).

2.1.2.3. Para karşılığı evlenme

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin kırsal kesiminde yer alan sosyo-ekonomik seviyesi düşük olan çevrelerde gerçekleşen bir evlilik şekli olup, şehirlerde yaşamlarını sürdüren ve maddi koşulları iyi olan kırsal kökenli ailelerde de görülmektedir (Sezen, 2005: 190).

Aileler bu evlilik yöntemi ile okul çağındaki çocuklarını para karşılığında kendilerinden yaş olarak büyük ve çoğu zamanda engelli bireylerle evlendirmekte, daha farklı bir ifade ile para karşılığı çocuklarını satmaktadırlar (Çakır, 2013: 37)

2.1.2.4. Beşik kertme evliliği

Beşik kertme olarak bilinen evlilik tipinin temelinde sosyo-ekonomik ve psikolojik unsurlar olup, genellikle törelerin halen uygulandığı Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde görülmektedir (Çakır, 2013: 38).

Sağlıksız bir evlilik tipi olarak kabul edilen bu yöntem genellikle birbirleriyle dostluk kurmak ya da ekonomik ilişkilerini daha güçlü hale getirmek isteyen ailelerin yeni doğan kız ve erkek çocuklarının gelecekte evleneceğine dair sözleşmesidir (Erkan, 2005: 235-237).

Burada aileler, çocukları henüz beşikte iken evlenmelerine dair karar almakta, çocukların rızası kesinlikle alınmamakta, nişan yapılmakta ve sözleri kesilmektedir. Evlenecek çiftin hiçbir fikri alınmadan gerçekleşen bu uygulama, ciddi olumsuzluklara neden olmaktadır. İntihar, kaçma ve bunalım gibi durumlar, farklı toplumsal sorunları da beraberinde getirebilmektedir (Sezen, 2005: 189).

2.1.2.5. Kan parası karşılığı evlenme

Kan davalarının ortaya çıkmasını engellemek ya da bunları sonlandırmak için öldürülen kişinin ailesine kan bedeli olarak kız, para, ev ya da altın verilmesi şeklindeki evlilik tipidir. Kan davalarını engellemesi, bu evlilik tipinin tek olumlu yanıdır (Sezen, 2005: 191). İlkel bir evlenme tipi olan bu yöntemin temelinde eğitimsizlik vardır ve ülkemizde Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde daha fazla görülmektedir.

2.1.2.6. Kuma

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin kırsal kesimlerinde halen devam eden bu evlilik tipi, erkeğin birden fazla kadınla evlenmesi şeklindedir. Bu tür evliliklerde ilk kadın, yaşadığı bölgede kınanmamak için “kuma” adı verilen ikinci kadını bulur ve bu sayede aile içindeki yerini daha sağlam hale getirmiş olur (Sezen, 2005: 189).

2.1.2.7. Ölen kardeşin karısıyla evlenme (Levirat)

İslamiyet’ten önceki Türk toplumlarında bulunan söz konusu uygulama, Türklerin İslam’a girmesinden sonra da devam etmiştir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde görülen bu evlilik tipinde psikolojik ve sosyo-ekonomik nedenler etkilidir (Doğan, 2009: 138).

Kocasını kaybeden kadının, kocasının erkek kardeşiyle evlenmesi şeklindedir. Bu sayede mallar yine aile içinde kalmış olur, çocuklar korunur ve erkek başlık parası ödemekten kurtulmuş olur (Civelek, 2013: 19).

Ölen kişinin karısının, varsa bekar kardeşi ya da evli olan erkek kardeşi ile evlendirildiği söz konusu evlilik tipi, mirasın bölünmemesi ve öksüz kalan çocukların geleceklerine ilişkin kaygıların giderilmesi için yapılmaktadır (Sayın, 1990: 83).

2.1.2.8. Baldızla evlilik (Sorarat)

Yetim kalan çocukların geleceğini korumak için eşin ölümünden sonra erkeğin, baldızı ile evlenmesidir. Bu yöntem sayesinde hem aileler arasındaki akrabalığın devamı sağlanmış olur, hem de çocuklar anne yarısı olarak kabul edilen teyze tarafından büyütülmüş olur (Civelek, 2013: 19).

Burada evliliğin toplumsal yararları temel hedef olduğu için, ailelerin kararları daha ön plandadır ve dikkate alınır (Çakır, 2013: 56).

2.1.2.9. Akraba evliliği

Türkiye’de kentsel ve kırsal bölgelerde farklı işlevsellikler bakımından kendisini gösteren akrabalık ilişkilerinin bir yansıması da akraba evlilikleridir (Timur, 1979: 127).

Akraba evliliği; aralarında akrabalık ilişkisi olan ailelerin çocuklarının evlenmesi ile meydana gelir. Bu tür evliliklerin nedenleri arasında; malın ailede kalması, bilenen birisi ile evlenme ve aile bütünlüğünün korunması vardır. Psikolojik ve psiko-sosyal nedenlere bağlı olarak meydana gelen söz konusu evlilik biçimi, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaygın olarak görülür. Bu tip evliliğin temelindeki esas düşünce; mirasın bölünmemesi, yaşlılık dönemine girecek olan kayınpeder ve kayın valideye gelinin bakması türünden düşüncelerdir (Doğan, 2009: 146).

Türkiye’de akraba evliliklerine oldukça fazla rastlanılmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden birisi güven duygusudur. Ailelerin birbirlerini tanımaları, birbirlerine karşı güvenmelerini daha kolay hale getirmektedir. Böylece hem akrabalık ilişkileri

gelişmekte, hem de çocukları güvenilen ve bilinen bir aileye katılmış olmaktadır. Bu tip evliliğin, erken yaştaki evliliklere neden olduğunu söylemek yanlış olmaz (Çakır, 2013: 55-56).

Özellikle akraba olan ailelerin çocukları arasındaki erken evliliklerde, yaşlılıktaki bakımı güvence altına alma düşüncesinin oldukça belirleyicidir. Bu noktada yaşlılık döneminde bakım sağlayacak hizmet kuruluşlarının ve de devletin yeteri kadar imkân sağlamadığı akla gelse de, bunun haricinde akrabalık ilişkilerine dayanan güven duygusunun bu noktada çok daha belirleyici bir role sahip olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda bir kez daha ücretsiz kadın emeğinin ve çalışması için henüz çocukken evlendirilen kadınların emeklerinin yaşlılıkta bir güvence olarak görüldüğü üzerinde durulmalıdır. Böylesine bir güvencenin sağlanması için çocuk yaşta bağlamak ve eğitmek çok daha kolay ve başarılı olduğundan, kadınlar henüz çocuk yaşta iken evlendirilme düşüncesinin meydana geldiği çok nettir (Özbay, 1998: 155-172).

2.1.2.10. Kaçarak evlenme

Her toplumun kendine göre bir takım kuralları vardır ve bu kurallar arasında bireylerin kimlerle evleneceği de vardır. Bu kurallar biyolojik temelli olabilse de, genel olarak toplumun değer ve normlarından çok daha fazla etkilenir (Adak, 2017: 33-34).

Toplumsal yapılar, sahip oldukları gelenek, görenek ve ekonomik koşullara göre eş seçmek için farklı yöntemler kullanmaktadır. Ülkemizde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaygın olan “kız kaçırma” da bunlar arasında yer alır. Söz konusu evlilik tipinde, evlenilecek olan kızın ailesinin evliliğe razı olmaması durumu ya da evlenilecek kızın rızasının olmaması durumu vardır. Bu tür durumlarda böyle bir yöntemi tercih etmek zorunda kalmaktadır. Kız kaçırma olayından sonra aileler arasında ciddi bir husumet ortaya çıkmakta ve bu husumetin kaldırılması için farklı şartlar konulmaktadır. Genel olarak kaçırmadan sonra aileler arasındaki husumet, yüklü miktardaki para ile giderilmektedir. Aksi takdirde bu husumet büyümekte ve düşmanlığa dönüşmektedir (Bütün, 2018: 26).

2.1.3. Evliliğin İşlevleri

Etnik olmayan evlilik tanımı üzerinden bakıldığında, iki veya da daha çok insanın kendilerine, çocuklarına ve kendi akrabalarına karşı yükümlülük ve haklarını saptayan ve kültürel açıdan bazı yaptırımlara neden olan birliğe evlilik denir. Pek çok toplumda evliler paylaştıkları evin sahipleri olarak beraber yaşarlar. Ancak birlikte yaşama durumu, bütün toplumlarda geçerli değildir. Birçok kültürde evlilik karşı iki cins arasında ve bir kadın ile bir erkek arasında gerçekleşir, ancak bununla birlikte farklı evlilik türleri de vardır. Bazı kültürlerde erkeğin birden fazla kadın ile evlenmesinin önünde engel bulunmaz ve toplum, söz konusu durumu yadırgamaz (Haviland ve ark.,2006:416).

Evliliğin fonksiyonlarından birisi eşler arasındaki işbirliğini düzenlemesidir. Tüm toplumlarda evlilik, kurumsallaşmış bir yapı şeklindedir. Evliliğin kurumsallaşmasının temel noktalarından birisi, insan yavrusunun uzun süre anne ve babaya ihtiyaç duymasıdır. Dünyaya gelen insan yavrusu, özellikle ilk 4-5 yıl ve bunu takip eden 6 yıllık süreçte, anne ve babasının bakımına ihtiyaç duymaktadır. Çocuğun bakımının sağlanması ve ihtiyaçlarının karşılanması, en güzel evlenme ile meydana gelmektedir. Evliliğin ekonomik boyutu ile eşler arasındaki görevlerin dağılımı sağlanır. Avcı-toplayıcı ve tarım toplumlarında genel olarak kadın ile erkek arasında yapılan işbirliğinde kadın evde çocukların bakımı ile ilgilenirken, erkek ise yiyecek ve benzer ihtiyaçların karşılanması için ev dışında çalışmakta ya da uzun bir süre evden uzaklaşarak avlanmaktadır. Cinsel ilişkilerin düzenlenmesi ve bunun toplumsal boyutu da direkt olarak evlilik ile ilgilidir. Toplum içerisinde kimin kimlerle ilişki kurması ya da kimler arasında cinsel ilişki olabileceği, evlilik ile düzenlenmiştir. Bütün bunlar dikkate alındığında evliliğin, bireyin topluma uyarlanmasına katkı sağladığı söylenebilir. Evlilik, evrensel bir kurumdur ve toplumlarda ilişkilerin düzenlenmesi, soyun devamının sağlanması ve kültür aktarımı gibi işlevlere sahiptir (Barclay, 2014:13).

Levi-Strauss (1969), insanların birbirleri ile evlenebilirliği ve hayvanların yenilebilir olması arasında paralellik olduğundan bahsetmiştir. Ev hayvanlarının eti yenmez ve aile bireyleri de birbirleri ile evlenmez. Bu bağlamda çiftlik hayvanları

genellikle yemek içindir, benzer bir biçimde insanlar da kendi kabileleri ya da yakınlarında bulunan kişilerle evlenmektedir.

Bütün toplumlar kendi içinde avlanılacak, avlanılmayacak ya da yenilecek, yenilmeyecek hayvanları belirler. Yenilebilir yabani hayvanlar avlandığında, özel törenler düzenlenir. Benzer bir şekilde kabileler arasında gerçekleşen evlilikler de siyasal bir işbirliği yapmak gibi özel durumları belirlemektedir (Fiske, 2015:227). Levi-Strauss, evliliğin meydana gelebilmesi için toplumsal bir takım kurallara işaret ederek evlilik ilişkilerini açıklamaya çalışmaktadır.

2.1.4. Aile Kavramı

Aile; biyolojik unsurlar ve etkileşimlere bağlı olarak insan ırkının devamlılığının sağlanmasında çok önemli bir role sahip olan, karşılıklı olarak sosyal ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, toplum olma sürecinin ilk görüldüğü zamandan günümüze kadar oluşan kültürel kavramların nesiller arasında aktarılmasını sağlayan, sosyolojik, psikolojik, ekonomik, hukuksal, biyolojik vb. yönleri olan toplumsal bir ögedir. Bunun haricinde ailenin topluma hazırlanma sürecinin ilk ve en etkili bir şekilde yaşandığı, kan bağı ve izdivaca dayanan, ekonomik kavramların az veya çok fazla yer aldığı, çocuklar ile ebeveynler arasındaki ilişkilerden oluşan, toplum içinde yer alan en küçük çekirdek birimdir (Atabek, 2002: 122).

İnsanlar yerleşik hayata geçiş yaptıktan sonra özel mülkiyet; özel mülkiyetin yanında evlilik ve aile kavramları ortaya çıkmıştır. Evlilik tarihte hep aile olmanın bir şartı olarak görülmüş ve toplumun en temel kurumları arasında sayılmıştır. Aksoy (2006: 67) tarafından evliliğin iki kişi arasında gerçekleşen bir sözleşmeden ibaret olduğu, aile olmanın ise sadece karı koca olmayı değil, bundan çok daha fazlasını ve anne-baba olmayı da kapsadığını ifade etmiştir. Evlilik, iki birey arasındaki sözleşmesin sona ermesi ya da bozulması ile biterken, aile de böyle bir durum söz konusu dahi değildir. Her evlilik aile birliğini sağlamayabilir, aile birliği için evliliğe ihtiyaç olmayabilir.

İnsan topluluklarında aile, evrensel ve birincil öneme sahiptir. Kır (2011: 381) tarafından ailenin öneminin korunması için fonksiyonlarının sağlıklı olarak yerine getirilmesi gerektiğinden bahsedilir. Bunlar:

- biyolojik işlev,
- eğitim işlevi,
- toplumsal işlev,
- psikolojik işlev,
- kültürel işlev,
- ekonomik işlev olmaktadır.

Burada yer alan fonksiyonların yerine getirilmesinden dolayı değişen toplumsal şartlara rağmen aile, toplum ve birey için önemini korumaya devam eder.

Kişinin yaşamında aile, en önemli temellerin atıldığı kurum olarak dikkat çeker. Aile bireylerinin yetiştirilme şekli, günlük yaşamdan toplum içindeki kariyerine varana kadar çok farklı alanları etkiler. Aile bireylerinin davranışlarında genellikle paralellik vardır. Çocukların fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçları ebeveynler tarafından karşılanır. Bunun dışında aile içinde yer alan bireylere toplum kültürel kodları ve genel değerleri öğretilir. Bütün bunlar, bireylerin uyumlu ve istedik davranışları sergilemesini sağlar (Aile Araştırma Kurumu, 1991: 51).

Sosyalleşmenin en önemli kurumlarından biri olan aile, kişilerin düşünce, inanç, duygu ve davranışlarını çıktığı kurumdur. Çocuğun ailesine bağlı olduğu ilk zamanlarda fiziksel ve ekonomik destek verilir. Yetişkinlik için gereksinim duyulan değerler, fikirler, kültür ve toplumun belirlemiş olduğu cinsiyet rolleri, aile içinde sosyalizasyon döneminde kazanılır. Aile, sosyal yaşamın oluşmasından toplumsal norm ve statülerin şekillenmesine kadar birçok süreçte etkindir. Nesiller arasında sosyal ve kültürel aktarımlar, aile aracılığı ile gerçekleşir. Bundan dolayı aile sadece nesiller arasındaki soy devamlılığını değil, aynı zamanda değer devamlılığını da sağlar.

2.1.5. Aile Tipleri

Aile yapısı farklı şartların etkisine bağılı olarak tiplere ayrılmıştır. Bu tiplere ayrılırken etkilenmiş olduğı unsurlar, aile yapısının oluşmasını sağlamaktadır. Toplumsal yapı, kültür, sosyal çevre, tarihsel aktarım, dini farklılıklar ve toplumların gelişmişlik düzeyleri aile tiplerini şekillendiren unsurlar arasında yer alır. Söz konusu unsurlara bağılı olarak zaman içinde söz gelimi belirli aile tipleri oluşmuştur (Gençer, 2019: 13).

Sosyal bilimciler, tarih içinde yer alan topluluklardaki ve en ilk olanlardan en çağdaşlara kadar uzanan yapısal bir grup olarak yaşayan ailenin, farklı etkenlerden dolayı türlere ayrıldığını ifade etmiştir. Çevre şartları, otorite, akrabalık, ekonomik ilişkiler, yerleşim şekli ve temsil edilen nüfusun yoğunluğuna bağılı olarak farklı aile tipleri ortaya çıkmıştır (Kocacık, 1986). Aile tipleri gruplandırıldığında en bilinen ve genel olanları; geniş aile, geçiş ailesi ve çekirdek ailedir.

2.1.5.1. Geniş aile

Geleneklere bağılı topluluklarda görülen aile tipidir. Bu tip aile anne, baba, çocuklar, dede, babaanne ve bunların eşleri, diğer yakın akrabalar ve torunlar bir aile çatısı içinde yer almaktadır. Geniş aile, aynı zamanda büyük aile, köy ailesi, geleneksel geniş aile ve büyük aile gibi isimlerle de anılmaktadır (Kocacık, 1986).

Toplumun avcılık ile geçimini sağladığı dönemde ilk olarak çekirdek aile türü ortaya çıkmıştır. Daha sonra ise yerleşik hayata geçilmesi ve tarımın yaygınlaşmasıyla birlikte çekirdek aileler, geniş aileye dönüşmüştür. Geniş ailede birden fazla kuşak yer alır ve bu tip aileler geçimlerini tarım ve hayvancılıktan sağlar. Aile üyeleri, ailenin lideri olan babanın soy çizgisine göre yaş, rol ve cinsiyete göre yapılandırılmışlardır. Bu tip ailede, erkek olan aile üyelerinden yaşça en büyük olan lider konumundadır. Bu kişi hem otoriteyi, hem de ekonomik faaliyetler üzerinde belirleyicidir. Ailedeki yaşça en büyük ve kayınvalide olan kadın otorite kabul edilir. Bu noktada erkeğin annesi ilk sıradadır ve diğerlerinin yaşlarına göre hiyerarşik bir sistem vardır (Gençer, 2019: 14).

Aile üyeleri arasındaki ve sosyal çevre ile olan ilişkiler, belli normlara göre şekillenir. Söz konusu normlar; görenekler, töreler, gelenekler ve dini ritüellerdir. Ekonomik ilişkilerde olduğu gibi psikolojik ve sosyal alanlarda görülen sorunlar, aile içerisinde belli kuralların dışına çıkmadan çözülmektedir. Aile dışında olan sosyal yaşama ilişkin bir takım sorumluluklar, aile içindeki rollere uygun olacak şekilde paylaşılır. Bu bağlamda geniş ailelerde üyeler, toplumu etkileyen olaylara karşı tek başına olmamakla beraber, güveneceği, sığınacağı ve duygusal olarak motivasyon alacağı bir destekle sorunları çözmektedir (Gökçe, 1976).

Bu sayede kişide güvenme ihtiyacına cevap bulma durumu meydana gelir ve güven duygusu oluşur. Bunun dışında geniş aile üyesi olmanın ve bu ailede yetişmenin bir takım zorlukları da vardır. Örneğin aile bireyleri kendi hayatlarına ilişkin alacakları bazı önemli kararlarda rollerine uygun sorumlulukları dikkate almak suretiyle kararlarını vermek zorundadır. Yani kişiler kendi yaşamlarına dair aldıkları kararların, aile üyelerini, sorumluluklarını ve kararın sonuçların aileye olan etkisini dikkate almaktadır (Bilgel ve ark., 2002).

Daha farklı bir ifade ile büyük aile; kırsal bölgelerde yaşamını sürdüren akrabalık ilişkilerine önem veren, yaş olarak büyük olan erkeklerin karar mekanizmasında yer aldığı ve bütün sorumluluğu üstlendiği, dini ve geleneklere bağlı olan aile tipidir. Büyük aile yerine kullanılan nitelendirmeler; köy ailesi, geniş aile, geleneksel aile ve eski aile şeklindedir (Gökçe, 1976).

2.1.5.2. Çekirdek aile

Çağdaş toplumlar tarafından kabul edilen aile türlerinden en ideali çekirdek ailedir. Bu ailede anne, baba ve henüz evli olmayan çocuklar vardır. Çekirdek aile terimi yerine kent ailesi, modern aile, dar çatı ailesi, modern demokratik aile, çağdaş aile ve ufak aile gibi terimler de kullanılabilir (Kocacık, 1986: 12).

Geçmişte yaşanan ve etkisi çok sayıda toplumda görülen Sanayi Devrimi, aile yapısını da etkilemiştir. Bunun dışında çok büyük bir hızla gelişen teknoloji sayesinde kişilerin yaşam şartları iyileşirken, sağlık alanında yaşanan gelişmeler ile çok sayıda

hastalığın tedavisi bulunmuştur. Söz konusu durumlar ise nüfusun artmasına neden olmuştur. Yaşanan gelişmelerden önce tarım ile yaşamlarını sürdüren toplumların sanayiye kayması, köyden kente göçe neden olmuş ve kalabalık aileler kentte bölünmeye başlamıştır. Diğer taraftan tarım ile geçimlerini sağlayan aileler zorlanmazken, sanayi alanında çalışarak geçim sağlamak bazı sosyo-ekonomik unsurlardan dolayı zor olduğundan, ailelerin küçülmesine ve bunların çekirdek aileye dönüşmesine neden olmuştur (Gençer, 2019: 14).

Anne, baba ve evli olmayan çocuklar, çekirdek ailenin üyeleridir. Evlilik bağı ile kabul gören bu aile tipinde iki kuşak yer alır. Çekirdek ailede, geniş aileden farklı olarak sürekli zaman geçirilen aile bireyleri dışındaki akrabalarla daha sınırlı ilişki kurulur. Çekirdek ailede akrabaların özellikle gelenek, töre, görenek, din, toplumsal olaylardaki denetimi çok daha azdır ya da hiç yoktur. Ailedeki çocuğun eş seçimi ve bunu devam ettirmesi, sorumlulukları kişinin iradesine bağlı olarak gerçekleşir ve genel olarak eş ile birlikte yürütülür. Çekirdek ailede evlenme yaşı, geniş aileye göre daha geçtir. Bunun yanında çocuk sayısı, kişinin ve eşinin isteğine göre değişir. Çekirdek ailede karı-kocalar boşandıkları zaman ya da eşlerden birisi öldüğünde yeniden evlenmeleri olağan olarak kabul edilir (Bilgel ve ark., 2002).

Yukarıda ifade edilenlerin dışında Türk toplumunda çekirdek aile süreci, Batı toplumlarına göre daha farklıdır. Daha farklı bir ifade ile Türk toplumunda akrabalar ile olan ilişki ve sınırlar, geniş ailede olduğu gibi devam edebilir. Aynı çatı altında olunmasına rağmen iletişim bağı güçlü, alınan kararlarda yine geniş aile liderinin onayının alınması gerekebilir. Bazı durumlarda ekonomik destek, eşlerden birisinin olmadığı zamanlarda ise çocuk bakımı gibi konularda geniş aile üyelerinden yardım gelebilmektedir. Genel anlamda çekirdek aileler, diğer akrabaları ile yakın konumda ikamet ederek yardımlaşma sürecini devam ettirmektedir (Canatan ve Yıldırım, 2011: 22).

2.1.5.3. Geçiş ailesi

Geçiş ailesi; çekirdek aile ile geniş aile özelliklerinin birlikte görüldüğü, ilkel üretimden endüstriyel bir üretime doğru geçişin olduğu, nüfusun artış hızının yüksek olduğu, yaşam biçimi ve içeriğinin belirgin bir şekilde değiştiği, toplumsal yapıda farklılaşmaların görüldüğü toplumlarda görülen aile tipidir (akır, 2013: 24).

Nüfusun çok önemli bir kısmının kırsal bölgelerdeki küçük yerleşim yerlerinde yaşadığı toplumlarda ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel yaşam standartlarında kır ile kent arasında ciddi bir farklılık vardır. Kırsal bölgelerden gelen nüfusun kente göç etmesi, buraya uyum sağlaması ya da onunla bütünleşmesi için uzun bir zamana ve çabaya ihtiyaç vardır. Sanayileşme, kentleşme ve modernleşme süreçleri, dünyadaki pek çok toplumda çekirdek ailenin oluşmasına neden olmaktadır. Türkiye’de ise aynı durum direkt olarak görülmemektedir. Türkiye’nin her ne kadar azalsa da tarihten genel toplulukçu kültürel yapısı ve dayanışma alışkanlıkları vardır. Bu durum, çekirdek ailenin Türkiye’deki şekli olan “bağımlı çekirdek” aileye dönüşmesine neden olmaktadır (Kasapoğlu ve Karkıner, 2011: 53).

Geniş aileye ait özelliklerin aynı ya da benzer şekilde çekirdek aile içinde devam ettirilmesinde, Türkiye’de gerçek anlamda kurumsallaşmanın gerçekleşmemiş olması ve toplumun kendine ait toplumsal, kültürel ve tarihsel özellikleri oldukça etkilidir (akır, 2013: 25).

2.1.6. Ailenin İşlevleri

Toplumların devamlılığının sağlanması için temel ve vazgeçilmez kavram ailedir. Bunun dışında aile, sosyal kurumların beraberliği için de önemli bir role sahiptir. Evrimci bakış açısına sahip dşnrlere tarafından ortaya atılan bir genel yaklaşıma göre; insanlığın ilk anından itibaren aile yapısı vardır. Siyasi görüşler, ekonomik konular, kültürel oluşum bütün toplumsal gereklilikleri gerçekleştirirken zaman içinde söz konusu işlevler farklı kurumlara paylaştırıldı ve bürokratik kurumlara ulaştırıldı (Doğan, 1996). Bu sayede otorite gücü bir siyasi norm olarak aileden bağımsız hale gelirken, dinin temsil edilmesi bunu için özel olarak eğitim alan din adamlarına bırakıldı.

Toplumda ailenin işlevselliğinin azaldığı ve bunların aile haricindeki diğer sosyal kurumlar tarafından gerçekleştirildiği sanayileşen toplumlarda; bürokrasinin toplumda ailenin yerine getirmesi gerekli olan bütün işlevleri elinde almak suretiyle çok daha etkin bir şekilde yerine getirdiğinden söz edilmektedir. Bundan dolayı aile kurumunun özellikle sanayileşen toplumlarda geçmişe göre işlev ve görevlerinde bir takım farklılıklar oluşmuş ve aile üzerindeki yük azalmıştır.

Günümüzde aile kurumundan beklenen, iki işlevden söz edilir (Lale, 2004):

- Neslin devamlılığı işlevi; diğer bir ifade ile üreme işlevinden yani çocuk yapma ve bunun yanında çocuğu belirli bir yaşa kadar toplumsallaştırılması.
- Çiftler arasındaki psikolojik hemostatik dengenin sağlanması ve korunması işlevi; yani endüstriyellemenin meydana gelmesine bağlı olarak yabancılaşma terimini aileden gidermektir.

Sosyal bir yapı olarak aile kurumunun görevleri aşağıda yer almaktadır (Kocacık, 1986; Lale, 2004):

- Biyolojik işlevler: Aile içinde cinsin ilişki ve cinsel tatmin sayesinde biyolojik olarak çoğalmanın ve toplumun devamlılığının sağlanmasında etkili olan tek gruptur. Bunun dışında cinsel tatmin, çocuk sevgisi ve aile üyeleri arasındaki ilişki ve bağların güçlenmesini sağladığı gibi psikolojik anlamda da olumlu etkileri bulunmaktadır.
- Psikolojik İşlevler: Ailenin fonksiyonlarından birisi olan psikolojik işlevler, aynı zamanda haz kaynağıdır. İnsanın temel gereksinimleri arasında yer alan yalnızlığı tatmin etme ve maddi-moral savunmasına imkan veren bir birliktir. Birçok büyük düşünür, çağdaş toplumlardaki ailenin işlevleri arasında bundan önceki süreçlere göre psikolojik işlevlerin çok daha etkili olabilme ihtimalinden bahsetmektedir.
- Ekonomik işlevler: Ailenin kendi ihtiyaçlarını karşılayacak üretim birliği kavramı, tam olarak bu işlevle ilgilidir. Örneğin sanayileşen toplumlardaki aile yapısı, her geçen gün ekonomik işlevlerden kopmaktadır. Bu aşamadan sonra çekirdek aile olgusu, tüketim toplumuna daha yakın bir birim olarak dikkat çeker. Aynı çatı altında bulunan bireylerin dışında kalan kurumlar, bahsedilen işlevi yerine getirir. Mesela; yiyecekler ve giyecekler dışarıdan karşılanır. Benzer şekilde aile üyelerinden olan kadın,

ev içindeki üretimin haricinde, ev dışında da çalışabilmektedir. Bu da kadının aile ekonomisine katkı sağlaması anlamına gelmektedir.

- Toplumsal işlevler: Ailenin en önemli görevlerinden birisi, aile üyelerinin topluma entegre olması ve sosyalleşmesidir. Bunun dışında insanın geliştiği ve büyüdüğü süreçlerle ilgili olduğundan dolayı sosyalizasyon sürecinde de önemli role sahiptir. Norm ve kurallara uygun olan, aile içinde öğrenildiği ve deneyimlendiği gibi çok sayıda vicdani süreç, aile içerisindeki sosyal iletişim ile mümkün hale gelir.

. Boş zamanları değerlendirme işlevleri: İnsan için eğlenme ve dinlenmenin gerçekleştiği alanlardan birisi aile içidir. Nihayetinde diğerlerine bağlı olarak ailenin fonksiyonlarından birisi de toplum yaşamının kontrolünü sağlayan ve bunu düzenli olarak yeniden oluşturan üretim işlevinin bulunmasıdır. Burada esas olan insanın üretim dışındaki geçirmiş olduğu zamanın yine aile içerisinde olmasıdır. Ailenin işlevlerinin arasında, hem küçük hem de geniş aile yapılarında değişen farklılıklara sahip olsa da boş zamanları değerlendirme işlevi, günümüze kadar varlığını devam ettirmektedir.

Aile yapısının en önemli görevleri arasında dayanışma içinde olma ve koruma da vardır. Geleneklere bağlı toplumlardaki ailelerde, aile üyelerini koruma görevi, söz konusu işlevi sağlayacak yeteri kadar kurum olmadığından dolayı aileye düşmektedir. Aile bireylerinden birisine saldırı yapılması durumunda, söz konusu saldırı bütün aileye yapılmış kabul edilir. Bu noktadan sonra ise aile içinde dayanışma ortaya çıkar. Bunun haricinde aile üyelerinden birisinin başına yaşlılık, hastalık, mutsuzluk ya da benzer bir durum gelirse, aile sığınacak bir liman gibi görev yapar (Gençer, 2019: 18). Toplamların modernleşmesiyle birlikte burada ifade edilen görevlerin önemli bir kısmı kurumlara bırakılmıştır. Bunlar sivil toplum ve sosyal örgütlerdir.

2.1.7. Erken Evlilik ve Aileler

Gelişimini henüz tamamlamayan, evliliğin gerektirdiği sorumlulukların farkında olmayan ve bunları taşımayan ve eğitimini tamamlamayan kişilerin yapmış oldukları evlilikler, erken evlilik olarak ifade edilir. Bireyler, 18 yaşına kadar çocuk olarak kabul edilir ve bundan dolayı 18 yaş, kritiktir. Erken evlilikler, birçok ülkede engellenmesi

gereken sosyal sorunlar olarak görülmektedir. Sosyal sorunlar, ilgili toplumu olumsuz olarak etkiler. Özellikle çocuk denilebilecek yaştaki kızların evlendirilmesine normal gözle bakılması, toplumda yer alan kadınların konumları için ciddi bir tehdit olarak görülebilir (Burcu ve ark., 2015: 64).

Çocuk yaşıta ve zorla yapılan erken evlilikler, Türkiye'nin de en önemli sorunlarından birisi olup, kadına şiddetin en net göstergelerinden birisi olarak kabul edilir. Erken evlilik problemi, geçmiş yıllarda toplumun normal ve olağan bir şekilde gördüğü geleneksel olay olarak kabul edilmiş ve halen de bazı bölgelerde durum değişmemiştir. Bütün dünyada olduğu gibi bir takım gelişmeler sayesinde Türkiye'de de kadının toplum içindeki yeri, gelecek kuşakları nasıl etkileyeceği ve önemi dikkate alınmış ve konumunda ciddi değişimler yaşanmıştır. Bu bağlamda erken evliliklerin önlenmesi ve bu sorunun tamam sona erdirilmesi için çalışmalar yapılmış ve bahse konu durum, halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmiştir (Yorgun, 2019: 13).

Erken evliliklerdeki en büyük sorun, zorunlu evlilikler olarak dikkat çeker. Eşler, bu tip evliliklerde gönüllü ilişkinin haricinde bir zorunluluğa bağlı olarak birlikteliklerini devam ettirmektedir (Özgüven, 2001: 284). Henüz çocuk yaşıta iken evlilik kararını verecek durumda olmayan çocuklar, büyük bir ihtimalle anne ve baba ya da bunlardan birisinin zorlamasıyla evlilikleri gerçekleştirmek zorunda kalmaktadır.

Erken yaşıta yapılan evliliklerin çocuk, aile ve toplum üzerine meydana getirdiği etkiler şu şekildedir (Boran ve ark., 2013: 60):

1. Çocuklara olan etkileri;
 - İnsan hakları ihlali
 - Çocuk olma ihlali
 - Çocukluk çağı gelişim ihtiyaçlarının görmezden gelinmesi
2. Aile/toplum üzerine etkileri;
 - Aşırı yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması
 - Evrensel ilköğretim
 - Cinsiyetler arasında eşitliğin sağlanması ve kadınların güçlendirilmesi
 - Anne ve çocuk ölüm oranlarının aşağılara çekilmesi
 - Anne sağlığının daha iyi hale getirilmesi

- Bulaşıcı hastalıkların önüne geçilmesi
- Kadın ve çocukların eğitimsiz olmasından dolayı topluma katkısı yok, yoksulluk problemi kalabalık aileler
 - Eğitim haricinde kalan genç annelerin çocukları da eğitimsiz, sağlıksız şartlarda yetiştiriliyor
 - Erkekler evin geçimini sağlamakla görevli, eğitim hayatından ayrılarak gelir getirici aktivite bulunmak zorunda
 - Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin büyümesi, kadın yoksulluğu, bağımlılık ve kadınların ikinci plana atılması
 - Çocuk ölüm oranlarındaki yükselme
 - Anne ve çocuk sağlığında fiziksel ve ruhsal sorunlar
 - Cinsel yolla bulaşan hastalıkların yaygınlaşması
- 3. Beden sağlığı üzerine etkileri;
 - Fiziksel olarak gelişimini tamamlanmamış, evliliğe ve çocuk doğurmaya hazır değil
 - Doğum yapması durumunda ölüm riski ve çeşitli komplikasyonlar
 - Cinsel yolla bulaşan hastalıklar
 - Aile planlaması hakkında bilgi azlığı, erken ve sık hamilelikler
 - Anne ve bebek ölüm hızı
 - Eğitim yaşamından uzaklaşma
 - İstihdam alanında yer alamama, meslek edinememe yoksulluk, işsizlik
- 4. Ruh sağlığı üzerine etkileri;
 - Psikolojik olarak evlilik ve doğum yapmaya hazır değil
 - Aile içinde şiddet ve istismarın fazla görülmesi
 - Şiddete bağlı mağduriyet
 - Sosyal destekten yoksun
 - Özgüveni düşük, ev içine sıkışan kadın ve anneler

Erken evlilikler, kadınlar üzerinde daha fazla etki oluşturmaktadır. Toplum içerisinde kadınların ekonomik hayatta yer almamasına, eğitimden uzak tutulmasına, evdeki sorumluluklarının fazla olmasına, çocukların bakılması ve yetiştirilmesi gibi bir takım ağır görevleri üstlenmelerine neden olmakta, yoksulluğun kadınlaşmasına ve kadınların toplum içinde eşitsiz konuma gelmelerine neden olmaktadır. Kadınları

yoksulluk, eğitimsizlik ve ekonomik olarak bağımlı bırakma kısır döngüsüne sıkıştıran söz konusu evlilikler, toplumun yarısını meydana getiren, önemli iş gücü kapasitesine sahip olan kadınların, topluma faydalı olmalarının önüne geçmektedir (Aydemir, 2011) Bütün bunlar birlikte değerlendirildiğinde erken evlilikler toplumda en fazla kadınları olumsuz etkilemekte ve zaten olan cinsiyet eşitsizliğinin daha da artmasıyla sonuçlanmaktadır.

Çocuk istismarı olan çocuk evliliklerinin önemli bir kısmı istatistiklere geçmemektedir. Bunun dışında geleneksel toplumlarda dini nikahın, resmi nikahtan daha fazla değer görülmesinden dolayı, bazı durumlarda resmi nikah yapılmamaktadır (Aydemir, 2011: 18). İlerleyen yıllarda çocuk doğduktan sonra ya da 18 yaşın doldurulmasıyla birlikte resmi nikahlar yapılmaktadır. Söz konusu durum şiddete maruz kalma, evleneceği kişiyi seçememe ve kendi ifade edememe gibi bir takım sorunlara neden olmakta ve kadınların hak arayışının önüne geçmektedir.

Erken evlilik, sadece ülkemizde değil, dünyanın farklı ülkelerinde devam eden ve temelinde kültürel unsurların olduğu bir problemdir. Boran, vd. (2013: 58), çocuk evlilikleri ya da bilinen diğer adıyla erken evlilikleri, 18 yaşından küçük çocukların fiziksel ve psikolojik olarak evlilik ve doğum yapma gibi sorumlulukları taşımaya hazır olmadan gerçekleştirilen evlilik olarak ifade etmektedir.

Erken evlilikler ülkemizde sosyal bir sorun olarak kabul edilmesine karşın, ataerkil bir yapıya sahip olan toplumumuz erken evlilikler normal olarak görmektedir. Burcu vd. (2015) tarafından da ifade edildiği gibi söz konusu normal görmenin arkasında sosyal ve tarihsel geleneksel alışkanlıklar vardır.

Erken evliliklerde genellikle dini ve geleneksel ritüeller tercih edildiğinde dünya üzerindeki oranların gerçeği tam olarak yansıtmadığı söylenebilir. Yasal düzenlemelere karşın gayri resmi olan söz konusu evlilikler resmiyet kazanmamakta ve kayıt altına alınamamaktadır. Söz konusu durumun en önemli kayıtlara geçenler haricindekilerin hiçbir şekilde kayıtlara girmemesidir. Bu bağlamda erken evliliklere ilişkin sağlam ve güvenilir istatistiklerin yapılması mümkün değildir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yaptırılan TAYA (2014: 24) araştırmasında Türkiye'deki erken evlilik oranlarında bir azalma olduğu görülmektedir. Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi

Türkiye’de de doğurganlığın en önemli belirleyicisi olarak kabul edilen ilk evlenme yaşının özellikle son 20 yıldır düzenli olarak arttığı görülmektedir. 1957-2016 yılları arasında yapılan ilk evlilik yaşlarına bakıldığında bu oranın zamanla 1,4 katına çıktığı görülmektedir. Çocuk yaşta yapılan evliliklerin erkeklerle karşılaştırıldığında özellikle kadınlar arasında oldukça yaygın olduğu görülmektedir. 1950’li yıllardan önceki erken evliliklerde kadınların evlilik yaşı 16 iken, erkeklerdeki evlilik yaşının 19 olduğu görülmektedir. Bu dönemde çocuk yaşta evlilikler kadınlarda her 10 kişiden yaklaşık 7’sinde görülürken, 2012-2016 yılları arasında bu oranın 10 kişiden 1’e düştüğü ve evlenme yaşının kadınlarda 24 e erkeklerde ise 28 e yükseldiği görülmüştür. 1978 yılında önce yapılan erken evliliklerde kadınlarda ilk evlenme yaşının 15 olduğu görülürken bu oran 2004-2008 döneminde 22’ye kadar yükselmiş, 2006 ve 2016 yılları arasındaki dönemde ise erken evlenme oranları, kadınlarda %31,2 den %27,6 ya erkeklerde ise bu oran %65 den %57 ye gerilemiştir. Evlenme yaşındaki gözle görülür bu artışta eğitim seviyesindeki yaygınlaşma ve yükseliş, mülkiyetin artması çalışma imkanlarının artması ile birlikte gelir düzeyinin yükselmesi ve kentleşme gibi faktörler rol oynamaktadır. TAYA (2018: 99-125).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı işbirliğiyle yapılan 2016 Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre %17,9 oranında 18 yaş öncesinde evlilik gerçekleşmiş olup, cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde söz konusu oran kadınlarda %28,2 iken erkekler ise %5,6 olarak görülmektedir (TÜİK, 2017).

TÜİK verileri kullanılarak yapılan bir incelemeye göre toplam evlenmelerin içindeki erken evlenmelerin oranının en yüksek olduğu il Ağrı, en düşük olanı ise Tunceli olarak tespit edilmiştir (Sağlam, 2018). Çocuk yaşta evlenen kızların oranı, son 10 yılda %52 oranında azalmış ve geçtiğimiz yıl 23 bin 906 seviyelerine kadar gerilemiştir. Ağrı’daki toplam evlenmelerin içindeki çocuk yaşta evlenmelerin oranı %16,6 iken, Tunceli’de bu oran %0,4 olarak ölçülmüştür. TÜİK verilerinden yapmış olduğu derlemeye göre 2017 yılında yapılan 569 bin 459 resmi evlilikten 23 bin 906’sının 16-17 yaş grubunda bulunan kız çocukları oluşturmuştur. Çocuk yaşta olanların resmi evlilikleri dikkate alındığında, bunlara ilişkin verilerde her iki cinsiyet özelinde de azalma olduğu görülmektedir. 10 yıllık süreçte kız çocuklarının evlilik yaşamlarına çok daha erken attığı, çocuk gelinlerin sayısının çocuk damatların sayısından yaklaşık 22 kat daha fazla olduğu

tespit edilmiştir. İstanbul %1,5, İzmir %2,3 ve Ankara da %2,6 ile oranın düşük olduğu iller olarak dikkat çekerken Van %10,8, Gaziantep %10,5 ve Kahramanmaraş ise %9,9 ile çocuk gelinlerin toplam evlilikler içindeki oranının yüksek olduğu büyük kentler olarak tespit edilmiştir.

2.2. Çift Uyumu

2.2.1. Çift Uyumu Kavramı

Evlilik, bazı yönleri dikkate alındığında kültürler arasında bir takım farklılık göstermesine karşın, hemen her kültürde kabul edilen sosyal bir olgudur. Bundan dolayı evliliğe ilişkin çok sayıda araştırma yapılmış ve halen de yapılmaya devam etmektedir. Çok yönlü bir sistem olan evlilik; çift uyumu, evlilik uyumu, evlilik mutluluğu, evlilik kalitesi ve evlilik doyumu gibi farklı kavramların temelini oluşturmaktadır. Bu kavramların farklı tanımları olmasına karşın, bunların neredeyse tamamı devam eden bir evliliği yordamayı amaçlamaktadır. Çift uyumu kavramı ile aynı anlamda kullanılan evlilik uyumu, temel olarak evli çiftlerin aralarındaki iyi bir ilişki olma kapasitesini ve bunun devamlılığını ölçmektedir. Söz konusu ölçümler gerçekleştirilirken gelirin yönetilmesi, aile bütçesi, ev içindeki sorumlulukların paylaşılması, sorun çözme, çocukların sorunları, duyguların ifadesi, boş zamanların nasıl değerlendirileceği, akraba ilişkisi, beklentiler, değerler ve hedefler gibi sorun alanları, çift uyumundaki kıstasları oluşturmaktadır (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002).

Evlilik uyumu; evli olanların bu durumdan, evli kalmaktan, birlikte değişen şartlara uyum sağlamaktan ne kadar mutlu olduklarına göre belirlenir. Bununla birlikte çatışmaların olduğu ve bunların çözümü için çaba gösterildiği, evliliğe ilişkin beklentilerin gerçekçi olduğu, iletişimin sağlıklı ve güçlü bir şekilde kendini gösterdiği ve kişilerarası ilişkilere de önem verildiği bir evlilik dinamiği olarak ifade edilmektedir. Evlilik uyumu, evli olan kişilerin evliliği ve evlilikteki fonksiyonellikleri devam ettirme başarısı olarak ifade edilen ve çok sayıda değişkeni içerisinde bulunduran bir kavramdır. Bundan dolayı tek bir tanım ile anlatılması oldukça zordur. Evlilik uyumunda özellikle

üzerinde durulan temel konulardan birisi de kişilerin karşılık olarak birbirlerini mutlu etmesidir (Kublay ve Oktan, 2015).

Evli çiftlerin evliliklerini sürdürmelerinin temel nedenlerinden birisi, birbirlerinin varlığı ile huzur ve mutluluk bulmaları olduğu bilinmektedir. Söz konusu görüşü destekler türde, mutsuz bir evliliğin devam ettirmenin yaşam doyumu, genel mutluluk, genel sağlık ve benlik saygısına olumsuz olarak etki ettiği bilinmektedir (Bradbury ve Karney, 2004; Hawkins ve Booth, 2005).

Evliliklerin sürdürülme nedenleri ve çift uyumun önemli belirleyicileri arasında davranışsal birbirine bağlanma, duysal düşkünlük, ihtiyaçların karşılanması, eşler arası benzerlikler ve evlilik algıları gibi unsurlar bulunmaktadır. Söz konusu etkenler, eşler arasındaki ilişkinin niteliği ile ilgili olduğu gibi, eşlerin kendi öznel algılamaları ile de direkt olarak ilgilidir. Bu algılamalar aynı zamanda evlilik uyumları üzerinde de etkilidir (Yalçın, 2014).

2.2.2. Çift Uyumunu Üzerinde Etkili Olan Faktörler

Çift ilişkisi; eşler arasında iletişim kanalı olan ve bu kanallar üzerinden eşlerin birbiri ile etkileşime geçtiği bir yapıdır. Eşlerin huzur içinde bir ilişki yaşaması için iletişimleri, kişisel özellikleri, inançları, değerleri, amaçları, diğer kişilerle olan ilişkileri, boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri, gelir durumları ve benzer konularda da uyumlu olması son derece önemlidir (Şener ve Terzioğlu, 2002).

Bir ilişkide uyum yakalanmış ise evliliğin haricinde iyi bir aile yaşamını da beraberinde getirecektir. Ailenin içinde bütünlüğün olması eşlerin gelir durumları, hayata nasıl baktıkları, ruh sağlıkları ve kültürleri gibi konularda anlaşmalarına ve uyumu yakalamalarıyla direkt olarak ilgilidir. Çift ilişkisinde uyum yakalandığında eşler kendilerini sorumlu hissetmekte, birbirleri ile zaman geçirmeyi arzulamakta, kendi dışlarındaki yaşamları için gerekli desteği sağlamakta, iletişimleri sürekli açık olmakta ve olası olumsuzluklarda birbirlerine daha sıkı bir şekilde bağlanmaktadır (Çelik ve Tümkaya, 2012).

Evlilik uyumu üzerinde etkili olan temel faktör ilk olarak iletişim ve etkileşim sorunlarıdır. Söz konusu unsurları temele alarak kendi varlığını ortaya koyan ve varlığını zedelemeyen eşinin bireysellik durumu ile kaynaşmasında olduğu gibi çiftler üzerinde uyumu sağlayan çok sayıda yapı bulunmaktadır. Çiftler arasındaki uyumda, ilişkilerdeki başarı ve mutluluğun paylaşılmasının etkin olmasının yanında sorunların da doğru olarak çözülmesi ve bu noktadaki beceri de fazlasıyla belirleyicidir (Fışiloğlu ve Demir, 2000).

Evlilik uyumunda etkili olan faktörler, evlilik içindeki üçlü bir model üzerinde incelenebilmektedir (Larson, 2002). Çift uyumu üzerine etkili olan kişisel etkiler aşağıda yer almaktadır (Gürkan, 2019):

- Problemler
- Aşk
- Esnek olma
- Teslim olma
- İddialı olma
- Aşırı özgüven
- Stres anında stresi yönetememe sorunu
- İşlevsiz fikirler
- Fazla tepkili olma
- Fazla kızgın olma ve saldırganlık davranışı gösterme
- Dışa dönük olma
- Çözülmemiş depresif davranışlar
- Utangaç olma
- Pozitif özelliklere sahip olma

Çift uyumu üzerine etkili olan çiftin ilişki dinamikleri aşağıda yer almaktadır:

- Problemler
- İlişki mesafesi
- Bütün olma
- Gücün paylaşılması ya da kontrol edilmesi
- Uzlaşabilme
- Olumsuz ilişkiler

- Pozitif özelliklere sahip olma
- İletişim şekilleri
- Çatışmayı yönetebilme

Çift uyumu üzerine etkili olan dışsal unsurlar ise şu şekildedir (Gürkan, 2019):

- Aileden gelen etkiler
- Aile yaşamının etkileri
- Aileden bağımsız olabilmenin sağlanabilmesi
- Anne ve baba arasındaki ilişki
- Anne, baba ve arkadaşlarından alınan destek
- İş hayatındaki sorunlar
- Ebeveynliğin oluşturduğu problemler
- Çeşitli sıkıntılar (borçlar, sağlık problemleri, eşlerin akrabaları v.b.)

Reuben Hill (1966) de, evlilik uyumu ile ilgili olabilecek erkekleri baz alan çeşitli durumlar tespit etmiştir (Akar, 2005):

- Erkeğin anne ve babasının evlilikte ne kadar mutlu oldukları
- Erkeğin kendi babasıyla ne kadar yakın olduğu
- Erkeğin çocukluğunun nasıl bir mekanda geçtiği
- Erkeğin evlendiği yaşı
- Erkeğin eğitim durumu

Uyumlu bir ilişki, evlilikle birlikte iyi bir yaşamı da beraberinde getirir. Çiftlerin paylaşımcı ve uzlaşmacı olmayı mümkün kıldığı, sorumluluğunu ve ilişki içindeki rolünü kabul ettiği durumlarda, çiftler arasında sağlam, pozitif bir iletişim ve etkileşim sağlanmak suretiyle evlilikteki başarı, mutluluk dolayısıyla da uyum üzerinde son derece etkili olacaktır (Şener ve Terzioğlu, 2002).

Romantik bir ilişkide olmak kişilerin ruh sağlıkları ve ebeveyn olarak sorumluluklarını yapabilmeleri gibi çok sayıda alanda fazlasıyla etkilidir. Çiftlerin arasında çatışma yaşandığı anlarda, bununla mücadele edebilme becerileri, ilişkinin devamı için son derece önemlidir (Cummings ve Davies, 1994).

İlişkilerini daha da güçlendirmek ve evlilik içindeki sorunları gidermek için çift danışmanlığına müracaat eden kişiler arasında en fazla görülen ve ilişkilerin

yıpranmasına neden olan problemin eşlerin iletişimleri ile ilgili yaşadıkları sorunlar olduğu net bir şekilde görülmektedir (Fidanoğlu, 2007). Bundan dolayı ilişkide sorun ve anlaşmazlığın olduğu durumlarda eşlerin hangi iletişim yöntemlerini kullandığı ve çatışmaya hangi tavırla girdikleri uyumlu bir ilişki için son derece önemlidir. Bunun yanında çift ilişkisinde eşlerin birbirlerine olan saygı ve sevgileri uyumlu bir romantik yakınlığın temel şartlarından birisi olarak dikkat çeker. Çiftlerin birbirleri ve ilişkileri hakkında bilinçli bir şekilde farkındalıkta bulunmaları, karşı tarafa hissettiklerini net olarak iletmeler ve karşı tarafın da onları ciddi bir şekilde dinlemesi, evlilikteki uyum için önemli bir koşuldur.

2.2.3. Çift Uyumuna İle İlgili Araştırmalar

Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002) tarafından bir takım demografik değişkenler ve empatinin çift uyumu ile ilişkilerini tespit etmek için 150 evli kişi üzerinde yapılan çalışmanın sonucunda cinsiyet, yaş, evlilik yılı, çocuk sayısı ve evdeki işlerin üstlenilmesi gibi değişkenlerin evlilik uyumunu yormadığı sonucuna varılmıştır. Evlilerin empati seviyelerinin iste çift uyumunun yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir.

Kalkan (2002) evlilik ilişkisini geliştirme programının evlilerin çift uyum seviyelerine olan etkisini araştırmıştır. Araştırmanın kontrol ve deney grubu toplamda 28 evli kişidir. İstatiksel analizlere göre evlilik ilişkisini geliştirme grubuna katılmanın evli kişilerin evlilik uyum seviyeleri üzerinde anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Bunun yanında kontrol ve deney grubundaki çiftlerin evlilik uyumlarına yönelik ön-test ve son test sonuçlarının cinsiyete bağlı olarak farklılık göstermediği görülmüştür.

Kaçan (2018), çalışan ve evli kadınların çift uyumları ile ilgili olarak evli ve çalışan 161 kadın katılımcı ile yapmış olduğu çalışmada çalışan evli kadınların çift uyumları ile yaş grupları arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Şener ve Terzioğlu (2002) yönetsel, ekonomik ve psikososyal faaliyet alanlarına yönelik farklı konular ile evlenme yaşı, öğrenim seviyesi, evlilik süresi, çocuk sayısı, yaş farkı, kadının çalışma durumu ve ailenin aylık geliri gibi farklı değişkenler bakımından erkek ve kadınların çift uyum seviyelerini tespit etmek için 413 evli kişiyle bir çalışma yapmıştır. Söz konusu çalışmada elde edilen verilerde erkeklerin çift uyum puanlarının

kadınlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Genel olarak erkek ve kadınlarda çift uyum ortalamaları öğrenim seviyesi, aylık gelir, evlenme yaşının 35 ve üzeri olması gibi faktörlerle doğru orantılı olduğu görülmüştür. Bunun yanında sahip olunan çocuk sayısı, eşlerin aralarındaki yaş farkı, 21 yılı ve daha uzun süredir evli olan grupta evlilik yılı ile çift uyumu arasında ters orantı olduğu saptanmıştır. Kadının çalıştığı evliliklerde çift uyumu daha yüksek iken, kadının emekli olduğu durumlarda ise uyum düşüktür. Bunların haricinde söz konusu çalışmada eşler arası iletişim, benzer hedefleri olma, eve ilişkin alınan kararlardaki birliktelik, boş zamanları birlikte geçirme, yakın akrabalar ile doğru ilişkiler, gelir düzeyini yeterli bulma gibi konularda memnuniyetin yükselmesinin çift uyumunu arttığı bilinmektedir. Ancak burada bahsedilen konularda meydana gelen anlaşmazlıkların da benzer şekilde derecesine bağlı olarak uyumu azalttığı saptanmıştır.

Yıldırım, İ. (2019), Evli bireylerin kendilik algıları, algılanan eş davranışları ve çift uyumları ile ilgili yapmış olduğu çalışmada çift uyumu ile cinsiyete arasında anlamlı farklılık bulunmadığını saptamıştır.

Feeney (2002) tarafından evlilikte etkileşim, bağlanma ve uyum arasındaki bağlantıların tespiti için 193 evli çift üzerinde araştırma yapmış ve buna göre güvensiz bağlananların aynı zamanda olumsuz davranışlar sergilemeleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Güvensiz olarak bağlananlar, eşlerinin davranışlarını daha tepkili değerlendirmeye yatkındırlar. Güvenli bağlananlar ise eşlerinin davranışlarına daha pozitif yaklaşmakta ve onları kabul etmekte, ilişkideki sorunları çözme, çatışma durumunda uzlaşmaya daha meyilli olmayı gibi davranışlar sergilemektedir.

Janicki ve diğerleri (2006) tarafından yapılan çalışmada, evliliklerdeki uyum seviyesi düşük olanların anlaşamadıklarında olumsuz davranışları daha fazla sergiledikleri; olumlu eğilimlilerin ise daha az olduğunu tespit etmişlerdir. Evliliklerdeki uyum seviyesi yüksek çiftlerin de, birbirleri ile aralarında olan iletişimin daha iyi olduğu, karşılıklı fikir alışverişinde ve ortak noktaya gelmede daha meyilli oldukları; bunun yanında çatışmaların daha az yaşandığı görülmüştür.

Janicki ve diğerleri (2006), en az 6 aydır birlikteliği olan ve evlenmeyi düşünen üniversite öğrencisi çiftlerden oluşan 16 kişilik gruba, geliştirilen Evlilik Öncesi İlişki Geliştirme Programı'nı dokuz hafta boyunca bir buçuk ila iki saatlik oturumlar şeklinde

uygulanmışlardır. Söz konusu programın içeriğini ilişkilerde iletişimin önemi, iletişim sorunları ve engelleri, iletişime tehdit olan gizli unsurlar, çatışma çözme yolları, ilişkilerle ilgili olan bilişsel çarpıtmalar ve davranış yöntemleri gibi konular oluşturmaktadır. Araştırma sonunda uygulanan programın çiftlerin iletişim becerilerini geliştirmede etkili olduğu, fakat programın çatışmaya yönelik pozitif iletişim tarzlarını geliştirmede etkisiz kaldığı tespit edilmiştir.

Güleç, Hassa, Yalçın ve Yenilmez (2011) tarafından tedavi için başvuran infertil çiftlerde, infertilitenin çift uyumu ve cinsel işlev üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çift uyumunda infertilite grubundaki hem kadın hem de erkeklerin kontrol grubuna göre çok daha fazla problemleri olduğu tespit edilmiştir.

Yalçın (2014) tarafından kadınların sosyo-demografik özellikleri ile çift uyum arasındaki ilişki incelenmiş, pozitif iş yaşamının ev yaşantılarını etkilediği ve evlilik uyumu ile yaş arasında belirgin bir seviyede farklılık bulunduğunu saptamıştır. 41 ve üzerindeki yaş grubunda olan kadınların evlilik uyumunun, 21-30 yaşlarındaki kadınlara göre daha fazla olduğunu, çocuk sayısı ile uyum arasında anlamlı bir ilişki olmadığını saptamıştır. Durmuş-Baba (2014) 220 evli çift ile yapmış olduğu çalışmada evlilik uyumlarında kadınların erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Erdoğan-Taycan ve Çepik-Kuruoğlu (2014) tarafından çift uyumu ile bağlanma özellikleri, karakter ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişki araştırılmıştır. Sorunlu evliliklerde çiftlerin birbirlerini daha az güvenilir buldukları, kadınların erkekleri kontrolcü ve kopuk, erkeklerin kadınları ise bağımlı olarak gördükleri saptanmıştır. Böyle çiftlerde kadınlarda kaçınma ve kaygı boyutları öne çıkarken, erkeklerde ise kaçınma boyutunun öne çıktığı tespit edilmiştir.

Basharpoor ve Sheykholeslami (2015) tarafından yapılan çalışmada çift uyumu ve aileyle ilgili işlerin kadınların yaşam kalitesi arasındaki ilişki araştırılmıştır. Örneklemi batı Azerbaycan'da ikamet eden ve rasgele seçilen 730 kadın oluşturmuştur. Pearson korelasyon ve çoklu regresyon analizlerine göre aile işlerinin tüm boyutlarıyla ve çift uyumuyla kadının yaşam kalitesi arasında olumlu yönde korelasyon olduğu görülmüştür.

Bunun yanında yaşam kalitesi %33 oranında aile işleri, %24 oranında ise çift uyumu ile açıklanabildiği saptanmıştır.

Kumar (2015) tarafından Hindistan’da yapılan çalışmada ileri yaşlardaki çiftlerin ebeveynliğin ardından çift uyumları ile psikolojik iyi oluşları incelenmiştir. Araştırmada huzur evine yatırılanlar, eşlerden birisi ya da her ikisi kronik rahatsızlığa yakalananlar ve zihinsel hastalığı olanlar araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırma 60 çift üzerinde, yüz yüze görüşme yöntemiyle yapılmıştır. Çalışma sonucunda katılımcıların yalnızca %40’nın sosyal aktivite ya da organizasyona dahil olduğu görülmüştür. Bunun yanında yaş azaldıkça çift uyumu seviyesinin arttığı saptanmıştır. Benzer bir sonuç yükseköğrenim gören çiftlerde tespit edilmiş ve bu kişilerin daha yüksek çift uyumuna sahip oldukları saptanmıştır. Yaş etkeninin çalışmada önemli bir değişken olduğu ve yaş arttıkça psikolojik durumun kötüleştiği, yaş düştükçe ise iyileştiği fark edilmiştir. Ayrıca psikolojik iyi oluş ile çift uyumu arasında olumlu yönde bir korelasyon olduğu görülmüştür.

Soylu ve Kağnıcı (2015), aile içi iletişim, eş duyumsal eğilim ve çatışma çözme stillerinin çift uyumunu yordama seviyesini araştırmak için gerçekleştirdikleri çalışmada 157 erkek ve 203 kadın olmak üzere 360 evli kişi örneklemini oluşturmuştur. Araştırma sonucuna göre aile içi uyum, itaat çatışma çözme ve olumsuz çatışma çözme stiline evli kişilerin çift uyumunun belirgin yordayıcıları olduğunu tespit etmiştir. Diğer yandan empatik eğilim, çatışma çözme stillerinden geri çekilme ve olumlu ise evlilerin çift uyumunun anlamlı yordayıcıları olmadığı tespit edilmiştir.

Özbek (2018) evli kişilerde çift uyum ve eş değerlendirme ilişkisi üzerine çalışma yapmıştır. Buradan çıkan sonuca göre eş değerlendirme ölçeğinin alt boyutu olan güvenilirlik puanlarında erkeklerin kadınlara göre daha fazla puana sahip olduğu görülmüştür. Kadınlarda ise kontrolçülük, kopukluk ve bağımlılık puanları daha fazla çıkmıştır. Daha farklı bir ifade ile erkekler eşlerini, kadınlara nazaran daha olumlu değerlendirmiştir. Eş değerlendirmeye bağlı çift uyumu puanlarında ise kadınların erkeklere göre daha düşük puana sahip olduğu tespit edilmiştir.

Gürkan (2019) tarafından yapılan araştırmada, evlilerin bağlanma stilleri ve çatışma çözme stillerinin çift uyumlarını yordama rolü araştırılmıştır. Buna göre evli kişilerin bağlanma stilleri, çift uyumları ve çatışma çözüm stillerinin bazı demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Çift uyumunu çatışma çözüm stilleri %42, bağlanma stilleri %42 ve çatışma çözüm stilleri ile bağlanma stillerinin %50 seviyesinde yordadığı saptanmıştır. Ulaşoğlu(2020), 103 erkek 224 kadın katılımcı ile dürtüsel davranışlar ve çift uyumu arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında dürtüsel davranışları katılımcıların cinsiyetine göre değerlendirmiş ve erkek katılımcıların daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğunu ve kadın katılımcılara ait puan ortalaması ile erkek katılımcıların puan ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunduğunu tespit etmiştir.

Şendil, G., Korkut, Y. (2008).112 kadın ve 59 erkek toplam 171 katılımcı ile evlilerde uyumu ve evlilik çatışmasını demografik özellikler üzerinden incelemiş ve eğitim durumu ve ekonomik seviyesi düşük kişilerin uyumlarının da düşük olduğunu ve anlaşılarak evlenen bireylerin uyumlarının diğerlerine göre daha yüksek olduğunu evlilikteki çatışma ve çocuk sayısının artmasının çift uyumunda düşüşü sebep olduğunu saptamıştır. Yüksel (2013) evli 248 kadınla yaptığı çalışmasında kadınlarda yaş arttıkça çift uyumunun da düştüğünü, evlilik uyumu ile yaşanan psikolojik belirtiler arasında anlamlı ilişkinin olduğu, evlilik uyumu azalan kadınların sahip oldukları psikolojik belirtilerin arttığını tespit etmiştir.

2.3. Aile Bütünlük Duygusu

2.3.1. Aile Bütünlük Duygusu Kavramı

Bir sağlık sosyoloğu olan Antonovsky'e (1997) göre sağlığın temel unsurunu meydana getiren bütünlük duygusu, bireyin sergilediği davranış ve takındığı tutumdur. Kişinin yaşam zorluklarına karşı dayanmasını ifade eden yaşama haz duyma ve öğrenme istediğini kapsar. Kişiler sosyal bir ortamda yaşar ve sağlıkları sosyal olaylardan etkilenir. Antonovsky tarafından getirilen salutogenez modelinde bireylerin olaylar karşısında düşüncelerini, davranış biçimlerini ve bunlarla ilgili olan sosyal irtibatlarını gösterir.

Salutogenez model, sağlıklı olmanın nasıl oluştuğunu bildirmemektedir. Fakat bireyde hastalıktan farklı olarak sağlığın artırılmasına imkan sağlar. Söz konusu kavramla patogenezin aksi iddia edilmektedir. Patogenez, “pathos” (acı) ve “genesis” (köken) kelimelerinden oluşmakta ve hastalığın oluşması ve gelişmesi gibi bir oluşumu vurgulamaktadır. Antonovsky sağlık davranışı ile bütünlük duygusu arasında kuvvetli bir bağ olduğunu belirtmemenin yanında bütünlük duygusu güçlü olanların hayatlarında ruhsal ve bedensel strese sebep olan durumlarla karşı karşıya gelmekten çekineceklerini ve bu sayede bireysel anlamda iyi olma haline önem vereceklerini vurgulamaktadır.

Antonovsky, karşılaştıkları ağır travmatik tecrübeler sonucunda ne türden psikiyatrik rahatsızlıklar geliştirdiklerini tespit etmek için Nazi kamplarında çok güç şartlarda yaşayan 300 kadın üzerinde bir araştırma yapmıştır. Bu kadınların %29’u fiziksel ve psikolojik açıdan güçlü oldukları görülmüş ve bütün yaşananlara rağmen nasıl sağlıklı kaldıkları sorgulanmıştır. Nazi mağdurları incelenerek salutogenez kavramı ortaya atılmıştır. Kavram, sağlığın oluşumu ve gelişimini ifade etmektedir. Kökünde ise insanın içinde bulunduğu yaşam dönemiyle bütünleşme duygusu vardır. Buna sahip olanlar, yaşıntıladığı ağır şartları kaldırabileceği kaynakların kendinde olduğunun farkındadır. Travmatik olan ise söz konusu atmosferi, başa çıkıldığı durumda kendisini geliştiren etken olarak görür ve bununla birlikte mağduriyetine bir anlam vermiş olur. Kişi çoğu sorunla birlikte ailevi ve ferdi kaynaklara sahip olmasıyla dikkat çeker. Baş başa kaldıkları ve kendilerini sınırlandıran bir ortamda, bunlarla baş edebilmek için çaba harcar. Böylece kaynakları daha etken hale gelir (Hasanoğlu, 2014).

Kişilerin kendi kaynaklarını en iyi şekilde kullanmak suretiyle sağlıklı kalması olarak ifade edilen salutogenez yaklaşımı, kişinin sağlığının devamlılığını sağlayan edimsel, duygusal ve bilişsel alanlardaki güçlere vurgu yapmaktadır (Eşitmez, 2014).

Modelde hastalık ve sağlık doğrultusunda arada farklı süreçler yer almaktadır. Bundan dolayı süreç, çok boyutlu olarak sistemleştirilir. Model kişileri hasta ve sağlıklı olarak görse de asıl anlatılmak istenen kişinin sağlıklı olarak kabul edilmesi ya da hastalıktan sağlığa geçmesi için hangi faktörlerin rol alacağıdır. Bu konuyla ilgili açıklamaların temelinde, Antonovsky’nin stres araştırma sonuçları vardır. Antonovsky

tarafından stresör olarak ifade edilen kimyasal (zehirli maddeler), biyolojik (bakteri ve virüsler) ve psiko-sosyal unsurlar (sevgi duyulan birinin kaybedilmesi, iş yerinde yada çevresinde bireyin kendisiyle ilgili beklentilerin fazla olması gibi) gibi olumsuz olaylar bireyin yaşamında gerilime neden olur. Birey, söz konusu stresörlere karşı sevinç, yas, öfke gibi bazı tepkiler verir. Tepkilerin sağlığa olan etkisi, tepkinin türü ile ilgilidir. Gerilimlerle baş edebilmede geliştirilen taktikler, sağlık için olumludur (Bağ, 2017: 290).

Tıpta bakış, hastalık olgusu üzerinedir. Fakat sağlık oluşturan ve sağlık geliştirici bir model olan salutogenez kavramına odaklanmak ve bu model ile uyumlu bir tavır takınmak, sağlığın devamında ve hastalıklarla mücadelede daha etkili ve uygun bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Antonovsky'nin modelindeki hassas noktalardan birisi, bütünlük duygusunun ortaya çıkmasıdır (Koptagel-İlal, 1997).

Bu teorinin en önemli yönü olan tutarlılık duygusu (Antonovsky 1979) üç bileşenden oluşur: yönetilebilirlik, anlaşılabilirlik ve anlamlılık duyguları. Güçlü tutarlılık hissi (SOC), bireyin iç kaynakları harekete geçirmesi ve stresörlere karşı direnç kazandırması bakımından sağlığın devamlılığına katkı sağlamaktadır (Ward ve ark., 2014).

Bütünlük duygusunun bilişsel faktörü olan anlaşılabilirlik bileşeni, bireyin içsel ya da dışsal uyaranları kestirebilir, anlaşılabilir ve bir tutarlık içinde kavraması olarak ifade edilmektedir. Yönetilebilirlik, dışsal ve içsel stres olaylarıyla mücadele noktasında kişinin fayda göreceği araçsal veya tepkisel türden sahip olduğu ya da kendisinde olduğuna inandığı kaynakları ifade eder. Anlamlılık ise bütünlük hissini motive edici etkeni olmanın yanında bireyin hayatında başından geçenleri ya da olumsuz duygularla mücadele noktasında ne kadar anlamlı olarak değerlendirdiğine işaret eder. Bütünlük duygusunun güçlü olduğu bireyler, başlarına gelen olumsuzlukların üstesinden geleceklerine ilişkin kendilerine güvenmektedirler (Çeçen, 2008).

Antonovsky ve Sourani (1988) tarafından bütünlük hissini bireyden aileye doğru denemek için bir araştırma yapılmıştır. Aile uyumu ile aile bütünlük hissi arasında bağlantı vardır. Buradan hareket ederek çalışmacılar aile stresi, hastalıklar ve hayat olaylarıyla arada genişleyen bağı geliştirmeyi hedeflemişlerdir (Turan, 2015: 19). Bireyin

ruh sağlığında ve iyi olmasından ailenin zorlayıcı olaylar karşısındaki hareket tarzlarının ve tepkilerinin çok büyük bir önemi vardır (Çeçen, 2008: 22).

Bütünlük duygusu, kişilerde olduğu gibi ailelerde de vardır. Bu duygunun gelişimi çocukluk döneminde başlar. Ergenlikte ise esas çekirdek belirlenmekte ve bu dönemden sonra söz konusu duyguda önemli değişimler yaşanmamaktadır. Fakat bireyin hayat boyunca edinmiş olduğu tecrübeleri kavramasına uygun olarak kuvvetlenmekte ya da güç kaybetmektedir (Çeçen, 2007: 1202).

2.3.2. Aile Bütünlük Duygusu Üzerinde Etkili Olan Faktörler

Güçsüz bir bütünlük duygusuna sahip ailesi olanlar, irrasyonel düşüncelerini daha fazla içselleştirebilir. Aile bütünlük duygusu güçlü olduğunda ise zorluklarla daha rahat baş edilebilir. Bu sayede sorunlara karşı rasyonel çözümler üretilebilir ve rasyonel tepkiler oluşturulabilir. Bunun yanında aile bütünlük hissi, kişilerin yaşadıkları sorunlarla ilgili ortaya çıkacak olası utanç ve suçluluk duygularının azalmasına da katkı verebilir (Moen ve ark., 2016: 24-27).

Yapılan bir çalışmada bireysel bütünlük hissi, aile bütünlük hissi ve benlik saygısı arasındaki ilişki araştırılmış, söz konusu kavramlar birbirleri ile uyumlu bulunmuş olup, bunun yanında ilgili kavramların yaşam doyumunu içselleştirmede önemli bir katkı sağladıkları tespit edilmiştir (Çeçen, 2007).

Çamaş tarafından üniversite öğrencileri arasında yaptığı araştırmada; psikolojik yardım aramaya yönelik damgalama seviyeleri ile öz yeterlilik, sosyal destek ve aile bütünlük hissi arasındaki ilişki incelenmiş ve aile bütünlük hissini psikolojik yardım aramaya yönelik toplumsal damgalamayı olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır. Daha farklı bir ifade ile aile bütünlük hissi arttıkça psikolojik destek almaya ilişki damgalanmamaya karşı duruş kuvvetlenmektedir (Çamaş, 2017).

Gençler, ebeveyn ilişkilerinde problemlerle karşılaşabilir. Kişi, kendisinin bağımsız bir kişilik olduğunu ispatlamak ister. Ebeveynleri kızdırıp, onlara karşı gelebilir. Fakat bütün bunları yaparken ebeveynlerin desteği ve sevgisine muhtaçtır. Bundan dolayı gençlerin, ebeveyn ilişkilerinde anne-baba tutumu son derece önemlidir.

Sağlıklı bir aile ilişkisi ve bireylerin birbirleri ile olan iletişimi, aile bütünlük hissi ile ilgilidir. Aile bütünlük hissi, aile fertlerinin olumsuz durumlarla baş edebilme yeteneğini gösterir. Bireyler arasındaki bütünlük hissi arttıkça, aile yapısı daha da güçlenir (Çeçen, 2008).

Liesl ve Abraham (2005) tarafından öğrencilerin aile ve bireysel bütünlük hisleri ile ellerinde olan destek kaynaklarından faydalanma seviyeleri arasındaki ilişkiye yönelik bir araştırma yapılmış ve öğrencilerin bireysel ve aile bütünlük hissi ile destek kaynaklarının kullanımına ilişkin pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Aile, başa çıkma yöntemleri bakımından, ebeveynlerin ve öğrencilerin sosyal anlamda destek alma, ailevi yardım alma ve kabul etmeye ilişkin hareket etmede önemli bir farklılık meydana getirmiştir. Aile bütünlük hissi, kişinin kendi bütünlük hissini artırmasına yardımcı olduğundan dolayı çok önemlidir (Çeçen, 2007).

Aile bütünlük duygusu, aile içi sağlıklı iletişimden olumlu etkilenir. Aile içi iletişimin sağlıklı ve aile bütünlük hissini yüksek olması, öğrencilerde davranışsal ve bilişsel başa çıkma yeteneklerinin oluşmasında etkilidir (Canlı, 2019).

Sümer, Gündoğdu, Aktürk ve Helvacı (2010), aile bütünlüğünü sağlamış otoriter olmayan ailelerde, anne-babadan algılanan ilgi, sevgi, şefkat ve sıcaklığın genelde olumlu özelliklerle ilişkili olduğunu, otoriter uyumsuz ailelerde yetişen bireylerin ise olumsuz psikolojik özellikler ve davranışlar geliştirme riski taşıdığı sonucuna varmışlardır. Özellikle ailelerini otoriter olmayan uyumlu olarak gören bireylerin ailelerini baskıcı ve otoriter olarak algılayanlara göre kendilerini daha özerk olarak tanımladıklarına ve benlik değerlerinin ve genel uyumlarının daha yüksek olduğuna işaret etmişlerdir.

2.3.3. Aile Bütünlük Duygusu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Antonovsky ve Sourani (1988) tarafından bütünlük duygusunun kişisel verilerden aileye doğru test etmek için araştırma yapılmış ve aile bütünlük hissi ile aile uyumuna ilişkin veriler ile bu tespit yapılmıştır. Buna göre akademisyenler farklı araştırma ve teorik yöntemler içinde yaşamsal olaylar, aile stresi ve hastalıklar arasındaki bağlantıyı incelemeyi hedeflemişlerdir.

Nel, Crafford ve Roodt (2004) tarafından hedef yapı ve bütünlük hissi arasındaki bağ araştırılmış ve bütün duygusunun alt kolları ile hedef yapıların alt boyutları arasında güçlü bir ilişki tespit edilmiştir. Bütünlük hissinin yönetilebilirlik ve anlamlılık alt kolları ile hedef yapının alt boyutlarından olan hedef başarısının organizasyonunu kolay hale getirme, uygulanmaya çalışılan amaçlarda açıklık ve amaçların sadece bir türe has olan işlevsel olmayan etkileri arasında olumlu yönde yüksek seviyeli ilişki saptanmıştır.

Liesl ve Abraham (2005) tarafından öğrencilerin aile bütünlük hissi, kişisel bütünlük ve potansiyelini kullanma seviyeleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmaya göre öğrencilerin kişisel ve aile bütünlük duygusu ile destek kaynaklarının kullanımının önemi arasında belirgin bir pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Aile, baş etme yöntemleri bakımından, öğrencilerin ve ebeveynlerinin sosyal destek, ailevi yardım alma ve kabul etmede önemli bir farklılık meydana getirmiştir.

Rizk ve Almond (2005) tarafından İsrail, İngiltere, Hong Kong ve İsveç'te gerçekleştirilen çalışmada bütünlük hissi ve diyabetli hastaların bireysel eğilimleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak istemişlerdir. Çalışmanın sonucuna göre yüksek bağlılık hissine sahip diyabet hastalarında pozitif anlamda ilerleme olabileceği fark edilmiştir.

Eriksson ve Lindström (2006) tarafından yapılan akademik çalışmada, bütünlük duygusu ile yaşam kalitesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmada 1992 ile 2003 yılları arasında salutogenic teori ile ilgili yayımlanan akademik araştırmalar ele alınmıştır. Söz konusu araştırmalar 13 doktora tezi ve 458 yayından ibarettir. Yayınlardan 32'si bütünlük hissi ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkilere yönelik çalışmalardır ve 8 yazarın bilimsel veri depolarında yer alan doktora tezleri, bilimsel yayınlar ve mevcut kitaplara dayanmaktadır. Bunun yanında yapılan çalışmalar yüksek seviyeli yaşam kalitesi için bütünlük duygusunun geçerliğini doğrulamaktadır. Bütünlük hissi kavramının yaşam kalitesine etki eden bir sağlık kaynağı olduğu ifade edilmiştir.

Tuzgöl, Aytaç, Uysal (2019), eğitim fakültesinin çeşitli bölümlerinde okuyan 441 lisans öğrencisi ile yapmış olduğu çalışmalarında anne baba tutumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş babanın aşırı koruyucu evhamlı kuralcı, annenin ise duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve kötümser endişeli uyumsuz davranışları arttıkça

üniversite öğrencilerinde nevrotik davranışların da arttığını ve aile bütünlüğünün sağlanmadığı çiftlerde çocuklarında olumsuz etkilendiklerini saptamışlardır.

Çeçen (2008) tarafından yaş ortalamaları 19-45 arası olan 393 olan üniversite öğrencisi üzerinde aile ve kişisel bütünlük hissi ile benlik saygısının yaşam tatminine ne kadar etki ettiğinin tespit etmek için araştırma yapılmıştır. Buradan elde edilen sonuçlara göre; bireysel ve ailesel bütünlük hissi ile yaşam tatmini arasında ilişki olduğu görülmüştür. Kişisel bütünlük hissinin anlaşılabilirlik boyutu, yaşam tatminini en çok etkileyen değişken olmuştur. Ayrıca aile bütünlük hissi, yönetilebilirlik, benlik saygısı ve anlamlılık değişkenleri de yaşam tatminin yordama noktasında belirgin şekilde katkı vermektedir. Kumbas, H., Çam, O., Keskin, G. (2009). Ergenlik dönemindeki 236 lise öğrencisi ile yapmış olduğu çalışmada anne baba eğitim düzeyi ve uyumu ile ergenin yaşadığı sorunlar ve aile fonksiyonları arasında anlamlı ilişki olduğunu saptamıştır.

Ward, Schulz, Bruland ve Lohr (2014) Antonovsky'nin bütünlük hissinin akıl hastalığı ve psikiyatri alanlarında görev yapan sağlık çalışanlarında stres, tükenmişlik, mesleğe yeni katılacaklar ve psikiyatrik acil hastalarla başa çıkma noktasında önemli olacağını tespit etmişlerdir.

Turan (2015) tarafından 563 evli katılımcı ile aile bütünlük hissinin ve eş katkısının, evlilikteki sorunları çözme kabiliyetini ne kadar etkilediğini tespit etmek için çalışma yapılmış ve sonuçta aile bütünlük duygusunun alt boyutlarından anlamlılık ile evlilikteki sorunları çözme becerileri arasında pozitif yönlü, yönetilebilirlik ile ise negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Bundan dolayı evli kişilerin aile bütünlük hissinin, evlilikte sorun çözme becerisinin önemli bir yordayıcısı olduğu ortaya konulmuştur.

Çamaş (2017) tarafından yapılan çalışmada, üniversitede eğitim gören öğrencilerin psikolojik yardım almaya yönelik damgalanma seviyelerinin, aile bütünlük hissi, öz yeterlilik ve sosyal destekle olan ilişkisi incelenmiştir. Buna göre öğrencilerin öz yeterlilik algısı ile aile bütünlük hissinin, psikolojik destek istemeye yönelik kendini damgalama ve toplumsal damgalanma seviyelerini anlamlı olarak etkilediği tespit edilmiştir.

Şahin (2019) tarafından yapılan çalışmada farklı sosyo-kültürel yapılardan gelen evli kişilerin aile bütünlük duygusu ve aile değerlerinin bazı değişkenlere göre farklılık

gösterip göstermediği incelenmiştir. Örneklem, Küçükçekmece ilçesinde görev yapan evli ve gönüllü öğretmenler arasından uygun yöntemle belirlenen 671 kişiden oluşmaktadır. Araştırma sonucuna göre; “Aile Bütünlük Duygusu” ve “Aile Değerleri” ölçek puanları arasında korelasyonel olarak pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Aile bütünlüğü ile aile değerleri arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu tespit edilmiştir. Aile değerleri, aile bütünlüğü değişkenindeki bütün varyansın yaklaşık olarak %11’ini açıklar. Duygusal bağ ve akraba ilişkileri değişkenlerinin aile bütünlüğü üzerinde olumlu ve belirgin bir etkiye sahip olduğu; sosyo-ekonomik değişkenin olumsuz yönlü etkisinin olduğu ve diğer değişkenlerin ise anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Güler (2019) araştırmasında, ergenlerin kişisel iyi oluş seviyeleri, aile bütünlük duyguları, kimlik statüleri ve demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi araştırmış ve araştırma sonucuna göre; kimlik statülerinden başarılı kimlik statüsü ve kişisel iyi oluş arasında olumlu; moratoryum, ipotekli ve kargaşalı kimlik statüsü arasında ise olumsuz ilişki tespit etmiştir. Aile bütünlük hissi ile öznel iyi oluş arasında da olumlu ilişki saptanmıştır. Ergenlerin aile bütünlük hissini kişisel iyi oluşu %44 oranında etkilediği ve kimlik statülerini %11 seviyesinde bir katkıda bulunarak öznel iyi oluş seviyesinde toplam varyansın %55 düzeyine kadar çıktığı görülmektedir. Araştırmaya göre ergenleri öznel iyi oluş seviyelerinin ve aile bütünlük hissini erkeklerde, kadınlara göre daha yüksek olduğu, kimlik statüleri bakımından ise herhangi bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Bunların yanında sınıf, anne-baba eğitim seviyesi ve ekonomik durum değişkenlerinin bir farklılık meydana getirmediği de tespit edilmiştir.

Gençer (2008), 148 yetişkin bireyle, yetişkinlerin aile bütünlük duygusunun benlik saygısı ve yakın ilişkiler olan ilişkisini araştırdığı çalışmada değişkenler arasında anlamlı farklılıklar bulunduğunu saptamıştır.

Öztürk (2020) tarafından yapılan araştırmada, üniversitede eğitim gören öğrencilerdeki irrasyonel inanışlar ile bireysel bütünlük hissi ve aile bütünlük hissi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 20 Ekim 2019 ile 18 Kasım 2019 tarihleri arasında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde eğitim gören 291 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin

“akılcı olmayan inançlar” ölçeği puan seviyesi ile “bireysel bütünlük duygusu” puan seviyesi arasında negatif yönlü ve orta seviyede, “aile bütünlük hissi” puanı ile “bireysel bütünlük hissi” puan seviyesi arasında ise pozitif yönlü ve orta seviyede bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Doğan ve Ceyhan (2008) lise öğrencilerinin aile işlevlerinin ve denetim odaklarının incelenmesi ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında ailesel işlevlerin cinsiyet, babaların eğitim düzeyi ve anne baba arasındaki anlaşmazlık düzeyine göre değiştiğini anne eğitim düzeyine göre ise farklılaşmadığı tespit etmiştir.

Canlı (2019), 9, 10 ve 11. sınıf öğrencileri oluştan 224’ü kız, 217’si erkek toplam 441 öğrenci ile yapmış olduğu çalışmasında aile bütünlük duygusu ve aile içi iletişim birlikte öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı ilişki olduğunu saptamıştır.



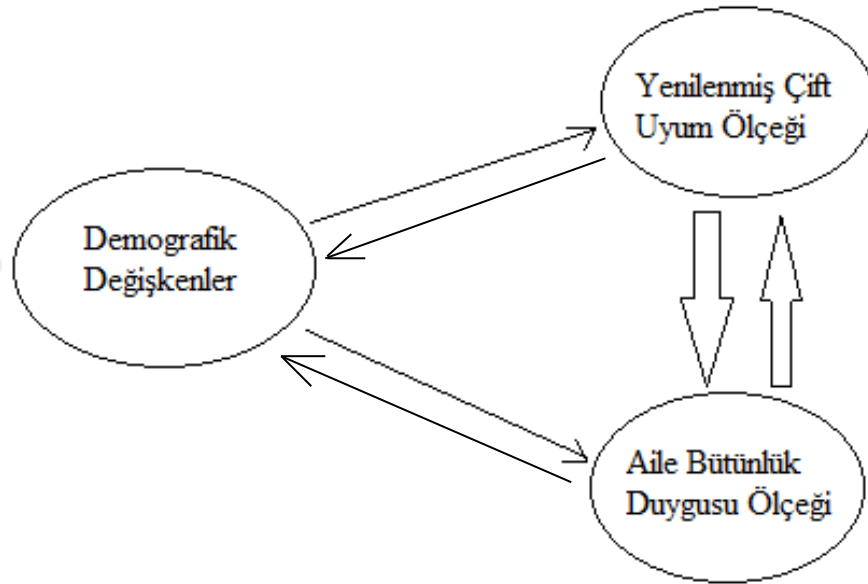
3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın modeli tarama modellerinden ilişkisel tarama modelidir. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha fazla değişken arasında ilişkinin gücünü ortaya koymak amacı ile araştırma evrenin tümü ya da ondan alınacak bir çalışma grubu, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir.

Şekil 1: Araştırmanın modeli



3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 18 yaşından önce evlenmiş 18-45 yaş aralığındaki genç yetişkinler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu ise uygun örnekleme yöntemiyle çevrimiçi ankete katılan 18 yaşından önce evlenmiş 18-45 yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu birbirleri ile evli olmayan 63 kişi oluşturmaktadır. Katılımcıların %63,5'i kadın (40 kişi) ve % 36,5'i (23 kişi) erkektir. Katılımcıların mevcut yaş aralığı 18-45 ve yaş ortalaması 36,8'tür (SS=7,19).

Katılımcıların %23,8'i (15 kişi) 14-16 yaş aralığında %76,2'si (48 kişi) ise 17 yaşında evlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Oluşturulan anket 3 bölümden oluşmaktadır. Bunlar Demografik Bilgi Formu, Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Kısa Formu şeklindedir.

Demografik Bilgi Formu araştırmacı tarafından hazırlanmış bir ankettir (bkz. Ek 1). Anket içeriği yaş, cinsiyet, eğitim durumu, evlenme yaşı, nasıl evlenildiği, çocuk sayısı, gelir durumu ve anne-baba tutumlarına yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ), Spanier (1976) tarafından geliştirilen 32 maddeden oluşan Çift Uyum Ölçeği'nin Busby ve ark. (1995) tarafından yeniden düzenlenerek 14 maddeye indirgenmiş son halidir. Bayraktaroğlu ve Çakıcı (2017) yaptıkları çalışma ile ölçeğin psikometrik değerlerini hesaplayarak ölçeği Türk kültürüne uyarlamışlardır. Çalışma sonunda ölçekteki maddeler aynen kalsa da alt ölçeklerde toplanan maddelerde değişiklik olmuştur, faktör analizi sonucunda doyum faktörü için 7, 9, 11, 12, 13. uzlaşım faktörü için 1, 2, 3, 4, 5, 6 görüş birliği faktörü için 8, 10, 14. maddeler belirlenmiştir. Ölçek, evlilik ya da benzer ikili ilişkilerde, evli ya da birlikte yaşayan çiftlerin ilişki kalitesini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin 7. 8. 9. 10. maddeleri ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 70 puandır, alınan puan ilişki kalitesini göstermektedir. Üç alt boyutlu YÇUÖ'nin Cronbach alfa katsayısı toplam puan, doyum, uzlaşım, görüş birliği alt ölçekleri için sırasıyla .87, .80, .80, .74'dir (Busby ve ark. 1997). Bayraktaroğlu ve Çakıcı'nın (2017) çalışmasında ölçeğin Cronbach alfa katsayısını .88 hesaplanmışlardır. Mevcut araştırmada 14 maddelik YÇUÖ'nün Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .687 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutlara bakıldığında uzlaşım .92, doyum .40, görüş birliği .33 olarak bulunmuştur.

Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği Kısa Formu (ABDÖ-K) Antonovsky ve Sourani tarafından 26 madde olarak geliştirilmiş, ilerleyen dönemlerde Sagy (1998) tarafından aynı ölçeğin 12 maddelik kısa formu oluşturulmuştur. Ölçek yedili Likert tipindedir. Ölçekten alınacak puan en az 12 ile en çok 84 arası değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar cevaplayan bireyin ailesine ilişkin bütünlük duygusunun yüksek olduğuna işaret

etmektedir. Ölçek içerisinde 1, 2, 3, 8, 10 ve 12 no'lu maddeler negatif maddeler olup değerlendirme öncesi ters puanlama yapılmıştır. Puanlamada katılımcıların aile bütünlük duygu durumu ölçek maddelerine verdikleri cevaplardan aldıkları puan toplamı “12-38 puan” ise “düşük”, “39-58 puan” ise “orta”, “59-88 puan” ise “yüksek” düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçek “Anlaşılabilirlik”, “Yönetilebilirlik” ve “Anlamlılık” olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Anlaşılabilirlik alt boyutu 4 maddeden, yönetilebilirlik alt boyutu 5 maddeden ve anlamlılık alt boyutu 3 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları Sagy (1998) 0.88 ve Sagy ve Dotan (2001) 0.77 olarak belirtmektedir. Mevcut araştırmada 12 maddelik ABDÖ-K'nın Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0,748 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutlara bakıldığında anlaşılabilirlik 0,476, yönetilebilirlik 0,319, anlamlılık 0,555 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada veriler Google Docs'ta hazırlanan çevrimiçi anket formları aracılığıyla Mart-Haziran 2020 döneminde toplanmıştır. Anket erişim bilgileri araştırmacının kişisel sosyal çevresi aracılığıyla ilgililere ulaştırılmıştır. Katılımın gönüllü olduğu bu anket çalışmasında adı-soyadı gibi kişisel bilgiler sorulmadığı gibi anketlerden önce katılımcılara bilgilendirilmiş gönüllü olur formu sunulmuştur.

Toplanan verilerin analizinde SPSS 24.0 programı kullanılmıştır. Ölçek puanlarının dağılımlarının normallliğini belirlemek için çarpıklık ve basıklık testleri yapılmıştır. Her iki ölçeğin güvenirlik değerleri düşük olan alt ölçek puanları analizlere dahil edilmemiştir. Yapılan analizlerde demografik değişkenlerdeki kategoriler sıklıklarına göre yeniden düzenlenmiştir. İlişkisel analizlerde korelasyon ve regresyon tekniği kullanılırken gruplar arası farkları belirlemek için t testi ve varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde anket uygulaması sonucunda elde edilen verilerle yapılan analizlerini sonuçları verilmiştir. Bu bölüm demografik özelliklere ilişkin bulgular korelasyon analizleri ve karşılaştırmalı analizler şeklinde sunulmuştur.

4.1. Betimsel Analizler

Tablo 1’de katılımcıların demografik forma verdikleri yanıtlar görülmektedir. Buna göre katılımcıların %63,5’i kadın ve 36,5’si erkektir. Katılımcıların %66,7’sini 36-45 yaş arası oluşturmaktadır. 26-35 yaş arası grup toplamın %25,4’ünü meydana getirmektedir. Evlenme yaşlarına bakıldığında 17 yaşında evlenenler toplam örneklemin % 76,20’sini en küçük yaş olan 14 yaşında evlenenler ise % 1,60’ını oluşturmaktadır. İlkokul mezunlarının oranı %33,3, ortaokul mezunlarının oranı ise %28,6’dır. Görücü usulü evlilikler örneklemin %79,40’ını oluşturmaktadır. Katılımcıların %34,9’u 2 çocuğu olduğunu ifade ederken 4 ve üzeri çocuk sahiplerinin oranı %23,8’dir. Katılımcılar arasında orta gelir seviyesinde olduğunu ifade edenler %65,1’lik bir oran ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Anne ve babanın çocukluktaki tutumlarına ilişkin yanıtlara bakıldığında %57,1’lik kesim anne, babasının otoriter bir tutum sergilediğini ifade etmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımı

		n	%
Cinsiyet	Kadın	40	63,50
	Erkek	23	36,50
Yaş	18-25	5	7,90
	26-35	16	25,40
	36-45	42	66,70
	14	1	1,60
Evlenme Yaşı	15	2	3,20
	16	12	19,00
	17	48	76,20
	İlkokul	21	33,30
Eğitim Durumu	Ortaokul	18	28,60
	Lise	16	25,40

	Ön Lisans	3	4,80
	Lisans	4	6,30
	Diğer	1	1,60
Evlilik Biçimi	Görücü Usulü	50	79,40
	Anlaşarak	10	15,90
	Diğer	3	4,80
Çocuk Sayısı	Çocuk yok	1	1,60
	1	11	17,50
	2	22	34,90
	3	14	22,20
	4 ve üzeri	15	23,80
Gelir Durumu	Düşük	20	31,70
	Orta	41	65,10
	Yüksek	2	3,20
Algılanan Ana Babalık Tutumu	Demokratik	3	4,80
	Otoriter	36	57,10
	Koruyucu	11	17,50
	İhmalkar	13	20,60

Tablo 2’de ölçeklere ilişkin elde edilen verilerin normal dağılıma uygunluğunun tespit edilebilmesi amacıyla çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır. Ölçeklerden elde edilen basıklık ve çarpıklık değerlerinin çoğunlukla +1 ile -1 arasında olması normal dağılım için yeterli görülmektedir (Demir, Saatçioğlu ve İmrol, 2016). Buna göre Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği ve Aile Bütünlük Duygusu ölçeği bütün alt boyutlarıyla birlikte normal dağılıma uygunluk göstermektedir. Bu nedenle analizlerde parametrik testler tercih edilmiştir.

Tablo 2: Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ) ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği (ABDÖ) betimleyici istatistikleri

	N	Ort.	SS.	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık
YÇUÖ Toplam	63	39,10	7,34	14	54	-0,702	1,162
YÇUÖ Uzlaşım	63	17,24	6,27	6	30	0,228	-0,824
ABDÖ	63	44,68	10,95	25	72	0,166	-0,369

4.2. Ölçek Puanları Arasındaki İlişkiler

Bu çalışmadaki ölçek puanları aynı ölçeği kullanan farklı çalışmalardaki ölçek norm değerleri ile karşılaştırılmıştır. Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği toplam norm verileri Ulaşoğlu (2019) çalışmasındaki verilerden yola çıkılarak 20-49 yaş arası 282 katılımcının YÇUÖ puanı hesaplanmıştır. Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam norm verileri Gençler'in (2019) çalışmasındaki 18-57 yaş arası 148 katılımcının ABDÖ toplam ortalama puanı kullanılmıştır.

Tablo 3'de gösterildiği gibi bu çalışmaya ait Yenilenmiş Uyum Ölçeği puanı ile Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği puanı ortalamaları ile norm değerleri arasında tek örneklem t testi sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre, bu çalışmaya ilişkin Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanı norm değerlere göre daha düşüktür.

Tablo 3: Ölçek puanlarının ölçek norm değeriyle karşılaştırılması

	Bu Çalışma			Norm			t	SD	p
	N	ort.	ss.	N	ort.	ss.			
YÇUÖ	63	39,10	7,34	282	50,70	-	-12,551	62,000	0,000*
ABDÖ	63	44,68	10,95	148	48,49	8,37	-2,76	62,000	0,008*

Tablo 4’de katılımcıların Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği ve Uzlaşım alt değeri puanları arasındaki ilişki testi sonuçları görülmektedir. Pearson testine göre 0-0.25 çok zayıf, 0.26-0.49 zayıf, 0.50-0.69 orta, 0.70-0.89 yüksek, 0.90-1.00 ise çok yüksek ilişki anlamına gelmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014).

Analiz sonuçlarına göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçek puanı ($r=0,455$) ile Uzlaşım alt boyut puanı ($r=0,328$) arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü zayıf anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 4: Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YUÇÖ) ve Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği (ABDÖ) puanlarının korelasyon analizi

	ABDÖ	YUÇÖ Toplam	YUÇÖ Uzlaşım
ABDÖ	1		
YUÇÖ Toplam	$r=0,181$ $p=0,156$	1	
YUÇÖ Uzlaşım	$r=0,455$ $p=0,000$	$r=0,763$ $p=0,000$	1

4.3. Ölçek Puanlarıyla Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Tablo 5’de katılımcıların cinsiyet değişkenine göre ölçek puanlarının t testi ile karşılaştırılması görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre cinsiyet grupları arasında Aile Bütünlük Duygusu Ölçek toplam puanı bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre erkeklerin Aile Bütünlük Duygusu Ölçek toplam puanları (49,52) kadınlara göre (41,90) daha yüksektir

Tablo 5: Ölçek puanlarının katılımcıların cinsiyetleri bakımından karşılaştırılması

	Kadın (n=40)		Erkek (n=23)		t	SD	p
	ort.	ss.	ort.	ss.			
ABDÖ	41,90	10,84	49,52	9,55	-2,803	61,000	0,007*
YUÇÖ Toplam	37,93	7,32	41,13	7,07	-1,694	61,000	0,095
YUÇÖ Uzlaşım	16,23	6,06	19,00	6,37	-1,718	61,000	0,091

Tablo 6’da katılımcıların yaş değişkeni ve ölçek puanları arasındaki ilişki testi sonuçları görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçek toplam puanı Yenilenmiş Çift Uyum toplam puanı ve Uzlaşım alt boyutlarında yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 6: Ölçek puanları ve katılımcı yaşlarının korelasyon analizi

		Yaş
Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği	r	-0,226
	p	0,075
Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği-Toplam	r	0,129
	p	0,313
Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği-Uzlaşım	r	-0,164
	p	0,200

Tablo 7’de katılımcıların evlenme yaşı değişkenine göre ölçek puanları bakımından karşılaştırılması görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre evlenme yaşı bakımından Aile Bütünlük Duygusu Ölçek toplam puanı Yenilenmiş Çift Uyum toplam puanı ve Uzlaşım alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 7: Ölçek puanlarının katılımcıların evlenme yaşları bakımından karşılaştırılması

	14-16 (n=15)		17 (n=48)		F	p
	ort.	ss.	ort.	ss.		
ABDÖ	40,67	9,06	45,94	11,27	-1,650	0,104
YUÇÖ Toplam	38,07	7,77	39,42	7,25	-0,619	0,538
YUÇÖ Uzlaşım	16,87	6,64	17,35	6,21	-0,261	0,795

Tablo 8’de katılımcıların eğitim durumu değişkenine göre ölçek puanlarının ANOVA testi ile karşılaştırılması görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçek toplam puanı Yenilenmiş Çift Uyumu toplam puanı ve Uzlaşım alt boyutlarında yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır($p>0,05$).

Tablo 8: Ölçek puanlarının katılımcıların eğitim durumları bakımından karşılaştırılması

	İlkokul (n=21)		Ortaokul (n=18)		Lise (n=16)		ön lisans/lisans (n=7)		F	p
	ort.	ss.	ort.	ss.	ort.	ss.	ort.	ss.		
ABDÖ	42,05	9,20	45,94	12,43	45,94	10,25	46,86	14,74	0,625	0,602
YUÇÖ Toplam	40,29	5,21	38,44	8,33	37,50	8,94	39,14	5,73	0,470	0,704
YUÇÖ Uzlaşım	16,33	5,45	16,83	7,92	18,00	5,85	17,57	3,91	0,239	0,869

Tablo 9’da katılımcıların evlenme biçimi değişkenine göre ölçek puanlarının t testi ile karşılaştırılması görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre evlenme biçimleri

bakımından Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanı ve Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği Uzlaşım alt boyut puanlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$).

Buna göre anlaşılarak ya da diğer yollarla evlenenlerin Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanları (50,62) görücü usulü evlenenlerden (43,14), Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği Uzlaşım alt boyutunda ise Anlaşılarak ve diğer yolla evlenenlerin puanı (20,92) görücü usulü evlenenlerden (16,28) daha yüksektir.

Tablo 9: Ölçek puanlarının katılımcıların evlenme biçimleri bakımından karşılaştırılması

	Görücü Usulü (n=50)		Anlaşılarak/Diğer (n=13)		t	SD	p
	ort.	ss.	ort.	ss.			
ABDÖ Toplam	43,14	10,41	50,62	11,37	-2,264	61,000	0,027*
YUÇÖ Toplam	38,44	7,11	41,62	7,95	-1,401	61,000	0,166
YUÇÖ Uzlaşım	16,28	5,79	20,92	6,89	-2,476	61,000	0,016*

Tablo 10’da katılımcıların sahip oldukları çocuk sayısı değişkenine göre ölçek puanlarının ANOVA testi ile karşılaştırılması görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre çocuk sayısı bakımından Aile Bütünlük Duygusu Ölçek toplam puanı Yenilenmiş Çift Uyumu toplam puanı ve Uzlaşım alt boyut puanlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 10: Ölçek puanlarının katılımcıların çocuk sayıları bakımından karşılaştırılması

	1 (n=11)		2 (n=22)		3 (n=14)		4 ve üzeri (n=15)		F	p
	ort.	ss.	ort.	ss.	ort.	ss.	ort.	ss.		
ABDÖ	46,36	6,20	44,82	13,28	46,57	10,84	42,53	10,08	0,403	0,751
YUÇÖ Toplam	42,64	5,20	37,32	8,42	39,14	7,63	40,07	5,16	1,458	0,235
YUÇÖ Uzlaşım	20,55	8,30	15,59	6,19	17,00	5,29	18,13	4,47	1,729	0,171

Tablo 11’de katılımcıların gelir durumu değişkenine göre ölçek puanlarının t testi ile karşılaştırılması görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre gelir durumu grupları arasında Aile Bütünlük Duygusu Ölçek toplam puanı Yenilenmiş Çift Uyumlu toplam puanı ve Uzlaşım alt boyutlarında ölçek puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo11: Ölçek puanlarının katılımcıların gelir durumu bakımından karşılaştırılması

	Düşük (n=20)		Orta/Yüksek (n=43)		t	SD	p
	ort.	ss.	ort.	ss.			
ABDÖ	43,65	10,10	45,16	11,41	-0,507	61,000	0,614
YUÇÖ Toplam	39,50	5,05	38,91	8,24	0,351	56,177	0,727
YUÇÖ Uzlaşım	15,70	5,61	17,95	6,49	-1,337	61,000	0,186

Tablo 12’de katılımcıların anne baba tutumu değişkenine göre ölçek puanlarının t testi ile karşılaştırılması görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre anne baba tutumlarına bakımından Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre anne ve baba tutumu otoriter olmayan bireylerin Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanları (48,67) otoriter tutum sergileyenlere göre (41,69) daha yüksektir.

Tablo 12: Ölçek puanlarının katılımcıların anne baba tutumları karşılaştırılması

	Otoriter (n=36)		Diğer (n=27)		t	SD	p
	ort.	ss.	ort.	ss.			
ABDÖ	41,69	10,11	48,67	10,93	-2,616	61,000	0,011*
YUÇÖ Toplam	39,11	5,42	39,07	9,43	0,018	38,708	0,986
YUÇÖ Uzlaşım	16,94	4,57	17,63	8,08	-0,396	38,356	0,694

5. TARTIŞMA

Çalışmamız sonucunda elde edilen verilere göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanı ile Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği Uzlaşım alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü zayıf anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Cinsiyet ve algılanan anne baba tutumu değişkenine göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanlarında, evlilik biçimi değişkeni bakımından ise Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanı ve Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği Uzlaşım alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Katılımcıların yaş, evlenme yaşı, eğitim durumu, gelir durumu ve çocuk sayısı değişkenleri arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Çalışmamız sonucunda katılımcıların Aile Bütünlük Duygusu Ölçek puanı ile Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği Uzlaşım alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü zayıf anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çeçen (2008) aile ve bireysel bütünlük hissi ile benlik saygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş, bireysel ve ailesel bütünlük hissi ile yaşam doyumu arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmış ve aile bütünlüğünün yaşam uyumuna belirgin şekilde katkı verdiğini ifade etmiştir. Şener ve Terzioğlu.(2002), bireylerin aile bütünlüğünü ve bununla beraber çift uyumlarını artırıcı etkenler arasında sağlıklı iletişim, ortak inanç, gelir durumunun iyi olması gibi birçok etkeninin artırıcı rol oynadığını belirtmiştir. Erdoğan-Taycan ve Çepik-Kuruoğlu (2014) çiftlerdeki uzlaşım ile bağlanma özellikleri, karakter ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında aile bütünlüğünü sağlayamayan sorunlu çiftlerin birbirlerini daha az güvenilir bulduklarını ve çift uyumlarını da sağlayamadıklarını ifade etmiş bütünlük ile uyum arasındaki ilişkiye dikkat çekmişlerdir. Yüksel (2013), evlilik kalitesi arttıkça kadınların psikolojik sorunlarının azaldığını ve buna paralel olarak çift uyumlarının arttığını saptamıştır. Bu bulgular ile çalışmamız uyumludur. Elde edilen verilere göre değerlendirildiğinde bireylerde aile bütünlük duygusu arttıkça bununla birlikte çift uyumlarının da yükseldiği görülmüş her iki değişkenin birbiri ile ilgili olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre bakıldığında Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür. Elde ettiğimiz bulgulara göre erkeklerin Aile Bütünlük Duygusu Ölçek toplam puanı kadınlara göre daha yüksektir. Şahin (2019) 35 yaş altı ve 45 yaş üzeri 671 katılımcı ile yapmış olduğu çalışmada erkeklerin Aile Bütünlüğü Ölçek toplam puanlarının kadınlara göre anlamlı

düzeyde daha yüksek olduğunu saptamıştır. Bu bulgular ile çalışmamız uyumludur. Çalışmamız sonucunda çocuk yaşta yapılan evliliklerde özellikle kadınların aile bütünlüğünün sağlanmasında erkeklere göre daha fazla zorluk çektikleri ve etkilendikleri, erkeklerin ise yapmış oldukları evliliklerde kadınlara nazaran aile bütünlüklerini daha yüksek düzeyde sağladıkları görülmektedir. Doğan ve Ceyhan (2008), Kumbas (2009), Canlı (2019) ve Öztürk (2020) aile bütünlük duygusunun cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediğini bildirmişlerdir. Çalışmamız ile diğer çalışmalar arasındaki sonuçlar karşılaştırıldığında görülmekte olan farklılıkların nedenlerini, bireylerin evlenme yaşlarındaki farklılıklara, evliliğe ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum farklılıklarına bağlamak mümkündür.

Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre bakıldığında Yenilenmiş Çift Uyum Ölçek puanlarında ve uzlaşım alt boyutlarında anlamlı fark görülmemiştir. Güler (2019) kadınların çift uyumlarının erkeklere göre daha düşük olduğunu saptamıştır. Durmuş (2014) kadınların evlilik uyum düzeylerinin erkeklere göre anlamlı düzeyde daha fazla olduğunu bildirmiştir Anderson ve ark. (1983), Fışiloğlu (1992), Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002), Şendil ve Korkut (2008), Ulaşoğlu (2019) ve Yıldırım (2019), Özbek (2018) çift uyumunun cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediğini bildirmişlerdir. Bulgumuz çoğu araştırmanın sonuçları ile uyumludur. Genel olarak bakıldığında ailelerde çift uyumunun sağlanmasında evlenme yaşı, ailenin gelir durumu ve eğitim seviyesinin çift uyumunda belirleyici etkisi olmasına karşın cinsiyet farkının tek başına belirleyici bir etkiye sahip olmadığı düşünülmektedir.

Çalışmamız sonucunda katılımcıların yaş değişkenine göre değerlendirildiğinde Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Şahin (2019), aile bütünlük duygusunun yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediğini bildirmiştir. Gençler (2019), yakın ilişki içinde olan flört, nişanlı ve evli 148 bireyle yapmış olduğu çalışmada, aile bütünlük duygusu ve yaş arasında çocuklukta oluşturulan bağlanma biçimine göre şekillenen anlamlı ilişki olduğunu saptamıştır. Aile bütünlük duygusu ve yaş arasındaki ilişkiye bakıldığında elde edilen sonuçlarda bireylerin kişisel yaş farklılıklarının ve aile ilişkilerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların yaş değişkeni ile Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği toplam puanında ve uzlaşım alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Ulaşoğlu (2019),

Özbek (2018), yaptıkları çalışmalarda çift uyumu ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit etmediklerini bildirmişlerdir. Bu bulgular ile çalışmamız uyum göstermiştir. Bu sonuçlar üzerinden değerlendirildiğinde, bireylerin çift uyumlarını sağlamada sadece yaş faktörünün belirleyici bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Buna karşın, Yüksel (2013), 248 evli kadın katılımcı ile yapmış olduğu araştırmasında çift uyumunun yaşa bağlı olarak düştüğünü saptamıştır. Yalçın (2014), 41 ve üzerindeki yaş grubunda olan kadınların evlilik uyumunun, 21-30 yaşlarındaki kadınlara göre daha fazla olduğunu bulmuş ve yaş arttıkça çift uyumunun da arttığı sonucuna ulaşmıştır. Kumar (2015), yaş azaldıkça çift uyumu seviyesinin arttığı saptamıştır. Kaçan (2018), yaş grubu 18-30 arası olan kadınların Çift Uyum Ölçeği toplam puanlarının, yaş grubu 31-40 olan kadınların Çift Uyum Ölçeği toplam puanlarına göre daha yüksek olduğunu, yaş grubu 31-40 arası olan kadınların Çift Uyum Ölçeği toplam puanlarının ise yaş grubu 41-50 arası olan kadınlara göre daha yüksek olduğunu aktarmış ve yaş ilerledikçe çift uyumunun azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışmamız sonucunda elde ettiğimiz sonuçlar ile diğer çalışmalardaki sonuçlar karşılaştırıldığında görülmekte olan farklılıkların katılımcıların yaş gruplarının farklı olmalarından ve kişisel özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamız sonucunda katılımcıların evlenme yaşı değişkenine göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Şahin (2019), yapmış olduğu araştırmasında evlenme yaşı ile aile bütünlük duygusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığını aktarmıştır. Bu bulgular ile çalışmamız uyum göstermektedir. Gençler (2019), 18-57 yaş arası 77 evli çift ile yapmış olduğu çalışmada evlilik yaşı ile aile bütünlüğü arasında çocukluk ve ergenlik dönemlerinde oluşan ilişki biçimi ile ilgili olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğunu saptamıştır. Elde edilen sonuçlar üzerinden değerlendirildiğine çalışmamız ile diğer araştırmalarda görülen farklı sonuçların sebeplerinin katılımcıların evlilik yaptıkları yaşların farklı olmalarından ve kendi aileleri ile olan ilişki biçimlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcıların evlenme yaşı değişkeni göre Yenilenmiş Çift Uyum Ölçek toplam puanında ve uzlaşım alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ulaşoğlu (2019), 20-49 yaş arasında evlenen 282 katılımcı ile yapmış olduğu çalışmada bireylerin evlenme yaşı ve çift uyumları arasında anlamlı ilişki olmadığını

belirtmiştir. Bu bulgular ile de çalışmamız uyumludur. Elde ettiğimiz verilere göre erken evlilik yapmış bireylerin çift uyumlarının erken evlilik yapmamış olanlara göre evlilik yaşına bağlı olarak düşük olduğu görülmüştür. Yüksel (2013) kadınların evlilik yaşı ile çift uyumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu ve evlenme yaşı arttıkça katılımcıların bağlılık düzeylerinin de yükseldiğini bildirmiştir. Durmuş (2014), 20 -50 yaş üstü 220 evli çiftle yapmış olduğu çalışmada evlenme yaşı ve süresi ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişki olduğunu, çift uyumunun evlilik yıllarına göre değişiklik gösterdiğini saptamıştır. Çalışmamız sonucunda elde ettiğimiz sonuçlar ile diğer çalışmalardaki sonuçlar karşılaştırıldığında görülmekte olan farklılıkların sebeplerinin, bireylerin fiziksel ve zihinsel gelişimlerini tam olarak tamamlamadan, evlenme ve aile kurma bilinçlerini tam olarak geliştirmeden çocuk yaşta evliliğe adım atmış olmalarından dolayı kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamız sonucunda katılımcıların eğitim durumu değişkenine göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Doğan ve Ceyhan (2008), Kumbas (2009), Ngai ve Ngu (2012), Güler (2019), Şahin (2019), Canlı (2019) çalışmalarında aile bütünlük duygusunun eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediğini bildirmişlerdir. Öztürk (2020), 291 katılımcı ile yapmış olduğu araştırmasında bireylerin anne ve baba eğitim düzeyleri ile aile bütünlük duyguları arasında anlamlı ilişki olmadığını saptamıştır. Bulgumuz birçok araştırmanın sonuçları ile uyumludur. Bu sonuçlar üzerinden değerlendirildiğinde eğitim durumu değişkeninin aile bütünlüğünde tek başına belirleyici etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumu değişkenine göre Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği toplam puanı ve uzlaşım alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Kumar (2015) yükseköğrenim gören çiftlerin daha yüksek çift uyumuna sahip olduklarını belirlemiştir. Kaçan (2018), eğitim düzeyi lise olan kadınların çift uyum ölçeği toplam puanlarını, ilkokul veya ortaokul mezunu olan kadınlardan daha yüksek bulmuştur. Özbek (2018) Eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olan bireylerin çift uyumlarının ortaokul lise ve önlisans mezunu olan çiftlere göre daha yüksek olduğunu ve çift uyumları ile eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu bildirmiştir. Yüksel (2013) kadınların çift uyumları ile eğitim durumları arasında anlamlı farklılık olduğunu eğitim düzeyi yükseldikçe, çift doyumunun da arttığını bildirmiştir. Çalışmamızın sonuçları ile farklı araştırmalarda elde edilen sonuçların değişiklik

göstermesinin sebebinin katılımcıların eğitim seviyelerindeki farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamız sonucunda katılımcıların evlilik biçimi değişkenine göre Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Elde ettiğimiz bulgulara göre anlaşılarak ve diğer yollarla evlenen bireylerin Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanlarının görücü usulü olarak evlenen bireylere göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Şahin (2019) evlilik kararını kendi iradesiyle ancak görücü usulü ve aile onayıyla alan katılımcıların Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanlarının evlilik kararını ailenin itirazına rağmen kendi kararıyla alan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Geleneksel açıdan bakıldığında genel olarak görücü usulü evlilikler, gençlerin kendilerine uygun eş seçemeyeceğinin düşünülmesinden dolayı eş seçimlerinin ebeveynleri tarafından yapılması biçiminde görülürken bu yaklaşımın zamanla değişim gösterdiği evlenecek adayların görücü usulü olarak tanıştırılmaları bununla birlikte evlilik kararlarının kendi iradelerine bırakılmaları yani görücü usulü olarak aynı zamanda da tanışarak ve anlaşılarak evlenmeleri şekline dönüştüğü görülmektedir. Bu bulgular üzerinden değerlendirildiğinde anlaşılarak yapılan evliliklerin bireylerin aile bütünlük duygularında da artırıcı bir etkiye neden olduğu görülmektedir.

Katılımcıların evlilik biçimi değişkenine göre değerlendirildiğinde Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği Uzlaşım alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur, buna göre anlaşılarak ve diğer yollarla evlenen bireylerin Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği Uzlaşım alt boyut puanlarının görücü usulü ile evlenen bireylere göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Şendil ve Korkut (2008) yaptıkları çalışmalar sonucunda görücü usulü ile evlenen bireylerin çift uyumlarının anlaşılarak evlenen çiftlere göre daha düşük olduğunu belirlemişlerdir. Bu bulgular ile çalışmamız uyumludur. Elde ettiğimiz sonuçlara üzerinden değerlendirildiğinde evlilik kararının anlaşılarak alınmasının çift uyumunda artırıcı bir etkiye neden olduğu ve anlaşılarak evlilik kararı alan bireylerin diğer yollarla evlenen bireylere göre çift uyumunu daha fazla sağladıkları görülmüştür. Fışiloğlu (2001), akraba evliliği yapan bireylerin daha düşük çift uyumuna sahip oldukları tespit etmiştir. Yüksel (2013), görücü usulü evlenen kadınların tanışarak evlenen kadınlarla karşılaştırıldığında sergiledikleri geleneksel tutumlara göre anlamlı farklılıklar görüldüğü sonucuna ulaşmıştır. Araştırmamızda elde ettiğimiz sonuçlar ile farklı

Çalışmalardaki sonuçların değişiklik göstermesinin sebeplerini bireylerin zkk ailelerinin geleneksel yapılarına ve eğitim seviyelerindeki farklılıklara bağlamak mümkündür.

Çalışmamız sonucunda katılımcıların ocuk sayısı değişkenine göre Aile Bütünlük Duygusu lek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. şahin (2019), 2 ocuk sahibi çiftlerin anlamlılık alt boyut puanlarını çocuğu olmayan ve 1 ocuk sahibi olan çiftlerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek bulmuş bunun yanı sıra aile bütünlük duygusunun ocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermediğini bildirmiştir. Bu bulgular ile çalışmamız uyumluluk göstermiştir. Elde edilen veriler üzerinden bakıldığında bazı ailelerde ocuk sahibi olmanın evliliklerdeki aile bütünlüğünü artıcı bir etkiye sebep olmadığı görülmektedir.

Katılımcıların ocuk sayısı değişkenine göre Yenilenmiş ift Uyum leği toplam puanında ve uzlaşım alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yalçın (2014), zbek (2018) ocuk sayısı ile çift uyumu arasında anlamlı bir ilişki tespit etmemiştir. Bu bulgular ile çalışmamız uyumludur. Bu bulgular üzerinden değerlendirildiğinde bazı çiftlerde ocuk sayısının çift uyumunda belirgin düzeyde artırıcı bir etkiye neden olmadığı görülmektedir. Buna karşın Yüksel (2013) kadınların çift uyumları ile ocuk sayıları arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğunu, ocuk sahibi kadınların çift doyumlarının çocuğu olmayan kadınlara göre daha düşük olduğunu ve sahip olunan ocuk sayısı arttıkça, çiftlerin birbirine bağlılığının da azaldığı saptamıştır. Kaan (2018), çocuğu olmayanların ift Uyum leği toplam puanlarını ocuk sayısı 2 ve üzerinde olanlara göre daha yüksek bulmuştur. şendil ve Korkut (2008) ocuk sayısındaki artışın çift uyumundaki düşüşü yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamız sonucunda elde ettiğimiz sonuçlar ile diğer araştırmalarda bulunan bulgular karşılaştırıldığında görülen farklı sonuçların nedenlerinin ocuk sahibi olmakla birlikte ailede sorumluluklarının artmasından ve birlikte geçirilen zamanın azalmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamız sonucunda katılımcıların gelir durumu değişkenine göre Aile Bütünlük Duygusu lek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Güler (2019), Canlı (2019), ztrk (2020) aile bütünlük duygusunun gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermediğini bildirmiştir. Ulaşoğlu (2019) gelir durumu değişkeni ile ve tasarruf yapma arasında anlamlı ilişki olmadığını belirtmiştir. Bu bulgular

ile çalışmamız uyumludur. Elde edilen bu bulgular göre değerlendirildiğinde gelir durumunun bazı ailelerde bütünlüğün sağlanmasında tek başına artırıcı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Buna karşın Ngai ve Ngu (2012) yüksek gelir düzeyine sahip olanların algıladıkları aile bütünlük duygusu düzeyinin diğerlerine göre daha yüksek olduğunu gözlemlemişlerdir. Şahin (2019) ailesinin aylık geliri 7500TL üzeri olan katılımcıların yönetilebilirlik, anlamlılık alt boyut ve aile bütünlüğü ölçek puanları, ailesinin aylık geliri 2500-5000TL ve 5000- 7500TL olan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Katılımcıların gelir durumu değişkenine göre Yenilenmiş Çift Uyum ölçeği toplam puanında ve uzlaşım alt boyutlarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yüksel (2013) kadınların gelir durumu ile çift uyumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu ve gelir durumu düşük olan çiftlerin evlilik doyumlarının da düşük olduğunu saptamıştır. Elde ettiğimiz sonuçlar ile diğer araştırma sonuçları arasında görülen farklılıkları çiftlerin ekonomik koşullar karşısındaki tutumlarına ve gelmiş oldukları Özkök ailelerin ekonomik koşullarına bağlamak mümkündür.

Çalışmamız sonucunda katılımcıların algılanan anne baba tutumu değişkenine göre bakıldığında Aile Bütünlük Duygusu Ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Buna göre algılanan anne baba tutumu otoriter olmayan bireylerin Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği toplam puanları otoriter tutum sergileyenlere göre daha yüksektir. Gençler (2019) çalışmasında anne baba tutumu değişkeni ile aile bütünlük duygusu arasında baba ile olan ilişki durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık görüldüğünü baba ile ilişki durumu çok iyi olan bireylerin aile bütünlük duygularının anlamlı derecede yüksek olduğunu saptamıştır. Şahin (2019) 492 çocuk sahibi evli çiftle yapmış olduğu araştırmasında anne babaların çocukları ile geçirdikleri kaliteli zaman ile aile bütünlüğü arasındaki farkı incelemiş ve çocukları ile kaliteli zaman geçiren bireylerin Aile Bütünlüğü Duygusu Ölçek Toplam puanlarının kaliteli zaman geçirmeyen bireylere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu bulgular ile çalışmamız uyum göstermektedir. Bu sonuçlar üzerinden değerlendirildiğinde anne baba tutumlarının aile bütünlüğünü sağlamada önemli bir etkiye sahip olduğu, karşılıklı anlayışın hakim olduğu otoriter tutum sergilemeyen demokratik ailelerde yetişen bireylerin yapmış oldukları evliliklerinde aile bütünlüklerini otoriter tutum sergileyen ailelerde yetişen bireylere göre daha fazla sağladıkları görülmektedir

Çalışmamız sonucunda katılımcıların algılanan anne baba tutumu değişkenine göre Yenilenmiş Çift Uyum ölçeği toplam puanında ve uzlaşım alt boyutlarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sümer, Gündoğdu, Aktürk ve Helvacı (2010), Türkiye’de ebeveyn tutum ve davranışları ve bu davranışların çocuk ve gençler üzerindeki etkilerine ilişkin yapılmış pek çok araştırma sonucunu inceledikleri çalışmalarında, otoriter olmayan ailelerde, anne-babadan algılanan ilgi, sevgi, şefkat ve sıcaklığın genelde olumlu özelliklerle ilişkili olduğunu, otoriter ailelerde yetişen bireylerin ise olumsuz psikolojik özellikler ve davranışlar geliştirme riski taşıdığı sonucuna varmışlardır. Özellikle ailelerini otoriter olmayan olarak gören bireylerin ailelerini baskıcı ve otoriter olarak algılayanlara göre kendilerini daha özerk olarak tanımladıklarına ve benlik değerlerinin ve genel uyumlarının daha yüksek olduğuna işaret etmişlerdir. Tuzgöl, Aytaç, Uysal (2019) duygusal yönde yoksun bırakan otoriter ebeveynlik tutumunun olumsuz kişilik özellikleri, düşük benlik saygısı ve düşük yaşam doyumuyla daha fazla ilişkili olabileceğini ifade etmişlerdir. Çalışmamız ile diğer araştırmalarda algılanan anne baba tutumları ile ilgili olarak görülen farklı sonuçların, bireylerin yetiştikleri ailelerin bölgesel, geleneksel, kültürel yapılarındaki farklılıklar ile eğitim durumlarının farklı oluşundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın bulguları çalışmanın kısıtlılıkları göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Araştırmanın çalışma grubuna tüm bölgelerimizin dâhil edilememesi, çalışmaya katılanların kemik yaşlarının bilinmemesinden dolayı belirtmiş oldukları yaşların doğru kabul edilmesi, akraba evliliği yapıp yapmadıklarının sorulmaması ve anne baba tutumlarının tek soruluk anket formu ile sorulması çalışmamızda kısıtlılığa sebep olmuştur.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaptığımız çalışmamız sonucunda araştırmamıza katılan bireylerin aile bütünlük duyguları ile çift uyumu uzlaşım alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf ilişki olduğu görülmüştür. Bireylerin cinsiyet değişkenine göre bakıldığında aile bütünlük duygusunda istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu görülmüş ve erkeklerin aile bütünlük duygusunun kadınlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Evlenme biçimi değişkenine göre değerlendirildiğinde anlaşarak evlenen bireylerin aile bütünlüğünü ve çift uyumlarındaki uzlaşımı görücü usulü ile evlilik yapan bireylerle karşılaştırıldığında daha fazla sağladıkları görülmüştür. Algılanan anne baba tutumlarına göre bakıldığında ise ebeveyn tutumları otoriter olmayan ailelerde yetişen bireylerin otoriter tutum sergileyen ailelerde yetişen bireylere göre aile bütünlüklerini daha fazla sağladıkları saptanmıştır.

Katılımcıların kendi yaşları, evlenme yaşları, eğitim ve gelir durumları ile çocuk sayıları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu araştırma neticesinde çocuk yaşı evlilik yapmış bireylerle yetişkin yaşı evlenmiş bireyler karşılaştırıldığında çocuk yaşı yapılan evliliklerde görülen aile bütünlüğü ve çift uyumlarının yetişkinlere oranla anlamlı olarak daha düşük olduğu görülmüş bununla birlikte çocuk yaşı yapılan evliliklerde erkeklerin aile bütünlük duygularını kadınlara oranla daha yüksek düzeyde sağladıkları saptanmıştır. Bu bağlamda kadınların aile bütünlük duygularını azaltıcı sebepler üzerinde daha çok durularak aile bütünlüğünü arttırıcı etmenlerle ilgili olarak neler yapılabileceği araştırılabilir ve belirlenen sonuçlar uygulanabilir. Yapılacak olan daha sonraki çalışmalarda araştırmamızda kullanılan değişkenlere ek olarak farklı değişkenler kullanılabilir ve değişkenler arasındaki ilişkiler incelenerek bu konuda literatüre katkı sağlanabilir.

Sonuç olarak ülkemizde hala görülmekte olan çocuk yaşı evliliklerin ve sebep olduğu sonuçların önüne geçilmesine yönelik konferanslar ve seminerler düzenlenerek ortak sorunlarla ilgili neler yapılabileceği konusunda iyileştirici araştırmalar yapılabilir ve meydana getirdiği sorunlar hakkında farkındalık sağlanabilir. Konuya ilişkin olarak sivil toplum kuruluşlarıyla da elde edilen sonuçlar paylaşarak olumsuz durumları giderici projeler yapılabilir ve özellikle alanda çalışan aile danışmanları, sosyal hizmet uzmanları ve çift terapistleri için daha zengin kaynaklar oluşturulabilir..

KAYNAKLAR

- Adak, N. (2017). *Kurumlara Sosyolojik Bakış*. İstanbul: İstanbul Kitabevi.
- Aile Araştırma Kurumu (AAK). (1991). *Türk Aile Ansiklopedisi*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1: 51-174.
- Aksoy, M. (2006). *Doğu Anadolu Kültürü Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Allendorf, K. (2012). *Marital quality from a rural indian context in comparative perspective*. Journal of Comparative Family Studies, 43(4), 527–544.
- Anderson, S. A., Russell, C. S., Schumm, W. R. (1983). Perceived marital quality and family life-cycle categories: a further analysis. *Journal of Marriage and Family*, 45, 127-39.
- Antonovsky, A. (1997). *Salutogenese: Zur Entmystifizierung der Gesundheit*. Tübingen, DGVT.
- Antonovsky, A., Sourani, T. (1988). *Family Sense of Coherence and Family Adaptation*. Journal of Marriage and the Family, 35-79.
- Aracı, İ. A. (2018). *The associations among intimate partner acceptance- rejection/ control, psychological adjustment and marital adjustment*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Atabek, Ü. (2002). *İletişim ve Teknoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ayan, S. (2004). *Evlilik birliğinin korunması* (1. Baskı). Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Aydemir, E. (2011). *Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler: Çocuk Gelinler*. Sosyal Araştırmalar Merkezi, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Bağ, B. (2017). *Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinde salutogenez modeli*. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 9(3), 284-300.
- Barclay, H. (2014). *Efendisiz Halklar* (Çeviren: Zarife Biliz). İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Basharpoor, S., Sheykoleslami, A. (2015). The relation of marital adjustment and family functions with quality of life in women. *Europe's Journal of Psychology*, 11 (3), 432–441.
- Bayraktaroğlu H.T., Çakıcı E. T. (2017). *Psychometric properties of Revised form Dyadic Adjustment Scale in a sample from North Cyprus*. International Journal of Educational Science, 19 (2,3), 113-119.

- Bilgel, N., Gökdağ, R., Alper, Z., Özçakır, A., Özdemir, H., Sadıkoğlu, G., Uncu, Y. (2002). *Aile Psikolojisi ve Eğitimi*, D. Gökdağ (Ed), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Booth, A., Amato, P.R. (1991). *Divorce and Psychological Stress*. Journal of Health and Social Behavior, 32, 396-407.
- Boran, P., G. Gökçay., E. Devecioğlu, E., Eren, T. (2013). *Çocuk Gelinler*. Marmara Medical Journal, 26, 58-62.
- Bradbury, T. N., Karney, B. R. (2004). *Understanding and altering the longitudinal course of marriage*. Journal of Marriage and Family, 66, 862-879.
- Burcu, E., Yıldırım, F., Sırma, Ç. S., Sarıyaman, S. (2015). *Çiçeklerin Kaderi; Türkiye'de Kadınların Erken Evliliği Üzerine Nitel Bir Araştırma*. Bilig, 63-98.
- Bütün, Y. (2018). *Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Faktörler Çerçevesinde Erken Evlilikler: Bingöl İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. T.C Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bİngöl.
- Canatan, K., Yıldırım, E. (2011). *Aile Sosyolojisi*. İstanbul Açılım Kitap.
- Canel, A. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Canel, A. N. (2012). *Evlilik ve aile hayatı* (2. Baskı). İstanbul: Nakış Ofset.
- Canlı, Ö. (2019). *Öğrenilmiş Güçlülük, Aile Bütünlük Duygusu ve Aile İçi İletişim Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Civelek, M. (2013). *Alan Sosyoloji*. İstanbul: Süvari Akademi Yayınları.
- Cummings, E. M., Davies, P. (1994). *Children and Marital Conflict: The Impact of Family Dispute and Resolution*. New York: The Guilford Pres.
- Cüceloğlu, D. (2017). *Evlenmeden önce* (1. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakır, H. (2013). *Sosyo-kültürel ve Ekonomik Faktörler Çerçevesinde Erken Evlilikler: Pursaklar Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çamaş, G. (2017). *Üniversite öğrencilerinde psikolojik yardım aramaya ilişkin damgalama düzeylerinin özyeterlik, aile bütünlük duygusu ve sosyal destek ile ilişkisi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı.

- Çeçen, A. R. (2007). *Aile Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu Ölçeği (ABDÖ-K) Kısa Formunun Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 7(3), 1199-1220.
- Çeçen, A. R. (2008). *Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı*. Eğitimde Kuram ve Uygulama, 4(1), 19-30.
- Çelik, M., Tümkaya, S. (2012). *Öğretim Elemanlarının Evlilik Uyum ve Yaşam Doyumlarının İş Değişkenleri ile İlişkisi*. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13 (1), 223-238.
- Demir, E., Saatçioğlu, Ö. ve İmrol, F. (2016). Uluslararası Dergilerde Yayımlanan Eğitim Araştırmalarının Normallik Varsayımları Açısından İncelenmesi. *Current Research in Education*, 2(3), 130-148.
- Doğan, M.C. (1996). *Eski Türk Aile Yapısı Fonksiyonları*. M.Ü. Atatürk Eğitim Bilimleri Dergisi, 8, 73-81.
- Doğan, İ. (2009). *Dünden Bugüne Türk Ailesi*. Ankara: Nadir Kitap.
- Doğan, M., Ceyhan, E. (2008). *Genel Lise Öğrencilerinin Aile İşlevlerinin ve Denetim Odaklarının İncelenmesi*. Aile ve Toplum Dergisi, 15(15), 67-82.
- Duran, Ş., Hamancı, Z. (2010). *Evlilik öncesi ilişki geliştirme programının romantik ilişkiler yaşayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ve çatışma iletişim tarzları üzerine etkisinin incelenmesi*. Aile ve Toplum Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi, 6 (23), 87-99.
- Durutürk, C. (2007). *Gelenek, Tüketim Toplumu ve Törensiz Tüketim: Türkiye'deki Evlilik Törenleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Durmuş, E. (2014). *Evli Çiftlerin Duygusal Zeka Düzeyleri ile Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılması*. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 23, Sayı 1, 2014, Sayfa 352-369
- Erdentuğ, A. (1990). *Çeşitli İnsan Topluluklarında Aile Tipleri*. Ankara: Meczip Kitabevi.
- Erdentuğ, N. (1991). *Yeryüzünde İnsan Topluluklarında Başlık Geleneği*. Ankara: Simurg Kitabevi.
- Erdoğan-Taycan, S., Çepik-Kuruoğlu, A. (2014). *Evlilik Uyum ile Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Türk Psikiyatri Dergisi, 25 (1), 9-18.
- Eriksson, A., Lindström, B. (2006) *Antonovsky's sense of coherence scale and the relation with health: a systematic review*. J Epidemiol Community Health, 60:376–381.
- Erkan, R. (2005). *Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Sosyal Yapısı ve Değişme Eğilimleri*. Ankara: Kalan Yayınları.

- Eşitmez, G. (2014). *Yoğun bakımda çalışan hemşirelerde bireysel bütünlük duygusu ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Feeney, J. A. (2002). *Attachment, Marital Interaction And Relationship Satisfaction: A Diary Study*. *Personal Relationships*, 9 (1), 39-55.
- Fışiloğlu, H. (1992). *Lisansüstü öğrencilerin evlilik uyumlarının karşılaştırılması*. *Türk Psikoloji Dergisi*, 7, 16-23
- Fışiloğlu, H. (2001). *Consanguineous marriage and marital adjustment in Turkey*. *The Family Journal, Counseling And Therapy For Couples And Families*, 9(2), 215- 222.
- Fışiloğlu, H. ve Demir, A. (2000). *Applicability of the Dyadic Adjustment Scale for Measurement of Marital Quality with Turkish Couples*. *European Journal of Psychological Assessment*, 3 (16), 214-218.
- Fidanoğlu, O. (2007). *Evlilik Uyumu ile Eşlerin Somatizasyon Düzeyleri Arasındaki İlişki ve Diğer Sosyodemografik Değişkenler Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Fiske, J. (2015). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (Çeviren: Süleyman İrvan). Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Gençer, İ. (2019). *Yetişkinlerde Aile Bütünlük Duygusu ve Benlik Saygısının Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gökçe, B. (1976). *Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme*. *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8(1-2).
- Güleç, G. (2012). *Aile ve evlilik*. (Editör:Yenilmez, Ç.). *Aile yapısı ve ilişkileri*, (62-79). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Güleç, G., Hassa, H., Yalçın, E. G., Yenilmez, Ç. (2011). *Tedaviye Başvuran İnfertil Çiftlerde, İnfertilitenin Cinsel İşlev ve Çift Uyumuna Etkisinin Değerlendirilmesi*. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(3), 166-176.
- Güler, Y. (2019). *Ergenlerde Öznel İyi Oluş, Kimlik Statüleri ve Aile Bütünlük Duygusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gündoğdu, A. (2007). *Relationships between self-construals and marital quality*. Ankara Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi.

- Güneş, M., Selçuk, H., Demir, S., İbiloğlu, A., Bulut, M., Kaya, M., Yılmaz, A., Atlı, A., Sör, A. (2016). *Marital harmony and childhood psychological trauma in child marriage*. Journal of Mood Disorders, 6(2): 63–70.
- Gürkan, N.G. (2019). *Evli Bireylerin Bağlanma Biçimleri İle Çatışma Çözüm Stillerinin Çift Uyumlarını Yordama Gücü*. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sağlam, A. (2018, Nisan 20). Çocuk gelin sayısı 10 yılda yarı yarıya azaldı. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cocuk-gelin-sayisi-10-yilda-yari-yariya-azaldi/1123484#>
- Hasanoğlu, A. (2014). *Dayanabilme gücü ve hayatın anlamı*. <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/alper-hasanoglu/dayanabilme-gucu-ve-hayatin-anlami-1190122/> Erişim Tarihi: 20.04.2020
- Haviland, W., Prins, H., Walrath, D., McBride, B. (2006). *Kültürel Antropoloji*. (Çeviren: İnan Deniz ve Erguvan Sarioğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Hawkins, D. N., Booth, A. (2005). Unhappily ever after: Effects of long term, low quality marriages on well-being. *Social Forces*, 84(1), 445- 465.
- Horwitz, A.V., McLaughlin, J., White, H. R. (1997). *How the Negative and Positive Aspects of Partner Relationships Affect the Mental Health of Young Married People*. Journal of Health and Social Behavior, 39, 124-36.
- Horwitz, A.V., White H. R. (1991). *Becoming Married, Depression, and Alcohol Problems among Young Adults*. Journal of Health and Social Behavior, 32, 221-237.
- Sağiroğlu, B. (2016). *iste-cocuk-gelin-haritasi*. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/iste-40283867/> Erişim Tarihi: 20.07.2020
- İendil, G. (1991). *Mastektomi geçirmiş kadınların evlilik ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Janicki, D. L., Kamarck, T. W., Gwaltney, C. J., Shiffman, S. (2006). Application of Ecological Momentary Assessment to the Study of Marital Adjustment and Social Interactions During Daily Life. *Journal of Family Psychology*, 20 (1), 168-172.
- Kaçan, T. (2018). *Çalışan Evli Kadınların Cinsel Yaşam Kalitesinde Toplumsal Cinsiyet Roller ve Çift Uyum İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik İlişkisini Geliştirme Programının, Evlilerin Evlilik Uyum Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

- Kasapoğlu, A., Karkıner, N. (2011). *Aile Sosyolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kılıç, A. (2012). *Çocuk Gelin Sorunu*, *Eğitim Dergisi*, 33. <http://www.egitirim.gen.tr/Site/Arsiv/73-33/664-Cocuk-Gelin-Sorunu.Html> Erişim Tarihi: 07.08.2020.
- Kır, Y. D. (2011). *Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri*. *Elektornik Sosyal Bilimler Dergisi*, 381-404.
- Kocacık, F. (1986). *Sivas'ta Kentsel Aile*. Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 7.
- Koptagel-İlal, G. (1997). *Sağlık oluşumu (salutogenez) ve tutarlılık duygusu (Sense of Coherence)*. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 8(3), 183-189.
- Kublay, D. ve Oktan, V. (2015). *Evlilik uyumu: değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesi*. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 25-35.
- Kumar, P. S. (2015). Psychological well being and marital adjustment: a study on elderly couples in post parental stage of life. *Indian Journal of Gerontology*, 29 (1), 77-90.
- Kumbas, H., Çam, O., Keskin, G. (2009). Bir Grup Ergenin Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 8(1), 29-39.
- Lale, M.İ. (2004). *Türk Aile Düzeni ve Aile İçi İlişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Larson, J. H. (2002). *The Great Marriage, Tune-up Book: A Proven Program for Evaluating and Renewing Your Relationship*. New York: John Wiley & Sons.
- Levi-Strauss, C.(2013). *Hepimiz Yamyamız*. (Çeviren: Haldun Bayrı) İstanbul: Metis Yayınları.
- Liesl, W., Abraham, P.G. (2005). Sense of family coherence and the utilization of resources be first – year students. *The American Journal of Family Therapy*, 33(5), 427-441.
- Moen, Ø.L., Hedelin, B., Hall-Lord, M.L. (2016). Family functioning, psychological distress, and well-being in parents with a child having ADHD. *SAGE Open*, 6(1):23- 35.
- Nel, D., Crafford, A., Roodt, G. (2004). The relationship between sense of coherence and goal setting. *SA Journal of Industrial Psychology*, 30(2), 46–55.
- Ngai, F. W., Ngu, S. F. (2012). Family Sense of Coherence and Quality Of Life. *Quality of Life Research*, 22(8).

- Özbay, F. (1998). *Türkiye'de Aile ve Hane Yapısı: Dün, Bugün, Yarın: 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özbek, C. C. (2018). *Evli bireylerde eş değerlendirme, evlilik uyumu, evlilik doyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yakındoğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kıbrıs.
- Özgüven, E. İ. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Öztürk, H. (2020). *Üniversite öğrencilerinde irrasyonel inanışlar ile bireysel bütünlük duygusu ve aile bütünlük duygusu arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ponzetti, J. J., Mutch, B.H. (2006). Marriage as a covenant: Tradition as a guide to marriage education in the pastoral context. *Pastoral Psychology*, 54 (3), 215- 230.
- Rizk, K., Almond, P. (2005). Salutogenesis and Antonovsky's Sense of Coherence Scale: A Literature Review in Relation to Self-Management of Diabetes. *Health Sciences*, 1(5): 1-11.
- Rothrauff, T. C. (2005). *Beliefs about intergenerational assistance following divorce and remarriage: does race and ethnicity matter?*. University of Missouri: Thesis of Msc.
- Sayın, Ö. (1990). *Aile Sosyolojisi: Ailenin Toplumdaki Yeri*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Sezen, L. (2005). *Türkiye'de Evlenme Biçimleri*. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (Şinasi Tekin Özel Sayısı), 27.,185-195.
- Simon, R. W. (2002). Revisiting the Relation ships among Gender, Marital Status, and Mental Health. *American Journal of Sociology*, 107, 1065-1096.
- Soylu, Y., Kağnıcı, D. Y. (2015). *Evlilik uyumunun empatik eğilim, iletişim ve çatışma çözme stillerine göre yordanması*. Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal, 5 (43), 44-54.
- Sungur, M. A., Duyar, N., Yıkılmaz, H., Boyacı, R., Urhan, H. M., Çetin, G., Arıkan, T., Çiçek, İ. N., İspaha, T. (2017). *Evlilik ve eş seçme tutumuna kuşakların etkisi: X ve Y kuşaklarının karşılaştırması*. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 28(1).
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. & Helvacı, E. (2010). *Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış*. Türk Psikoloji Yazıları, 13 (25), 42-59.
- Şahin, E. (2019). *Farklı Sosyo-Kültürel Yapılardan Gelmiş Evli Bireylerin Aile Değerleri ve Aile Bütünlük Duygusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. T. C. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

- Şendil, G., Korkut, Y. (2008). *Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi*. Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 28, 15-34.
- Şener, A., Terzioğlu, R. G. (2002). *Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması*. Ankara: T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Taya. (2018). *Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması*, Türkiye Aile Yapısı İleri İstatistik Analizi, 2018, https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/35869/taya-18_turkce_kitap.pdf
- Taya. (2014). *Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması, Tepitler, Öneriler*. İstanbul: Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 07.
- Timur, S. (1979). *Türkiye'de Aile Yapısının Belirleyicileri, Türk Toplumunda Kadın*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Turan, F. (2015). *Ailede bütünlük duygusunun ve eş desteğinin evlilikte problem çözme becerisini yordaması*. Yüksek Lisans Tezi, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Tutarel-Kışlak, İ., Çabukça, F. (2002). *Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi*. Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, (2)6.
- Tuzgöl, Aytaç, Uysal (2019). *Ebeveynlik Biçiminin Kişilik Özellikleri, Benlik Saygısı ve Yaşam Doyumu Yordama Gücü*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi Temmuz/July(2019) - Cilt/Volume:18 - Sayı/Issue:71
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2017, Ocak 18). Aile Yapısı Araştırması, 2016 [Haber Bülteni]. <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21869>
- Ulaşoğlu, Ö. (2019). *Dürtüsel davranışların ve iletişim yeterliliğinin evlilik uyumu ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşe
- Waite, L. J. (1995). Does Marriage Matter? *Demography*, 32, 483-507.
- Waite, L. J., Gallagher, M. (2000). *The case for marriage: Why married people are happier, healthier, and better off financially*. New York: Doubleday
- Ward, M., Schulz, M., Bruland D., Lohr M. (2014). A systematic review of Antonovsky's Sense of Coherence scale and its use in studies among nurses: implications for psychiatric and mental health nursing. *J Psy Nurs*, 5(2): 61-71
- Williams, K. (2003). Has the Future of Marriage Arrived? A Contemporary Examination of Gender, Marriage, and Psychological Well-Being. *Journal of Health and Social Behavior*, 44, 470-87.
- Yalçın, H. (2014). *Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki*. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3(1), 250-261.

Yavuzer, H. (2015). *Evlilik okulu* (11. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2014). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yıldırım, İ. (2019). *Evli Bireylerde Kendilik Algısı, Algılanan Eş Davranışları, İlişkide Yükleme Tarzları ve Çift Uyumlu İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Yorgun, E. (2019). *Erken Evlilikler ve Çocuk Yetiitirmede Karşılaşılan Problemler (Ardahan İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Yüksel, Ö. (2013). *Kadınlarda Evlilik Uyumlu ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Stresle Baş Etme Biçimleri ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Aracı Roller*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı

EKLER

Ek 1. Demografik Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz:
 - a. Kadın
 - b. Erkek
2. Yaşınız:
3. Mezun olduğunuz en yüksek eğitim kademesi:
 - a. İlkokul
 - b. Ortaokul
 - c. Lise
 - d. Ön lisans
 - e. Lisans
 - f. Diğer:
4. Kaç yaşında evlendiniz:
5. Nasıl evlendiniz?
 - a. Görücü usulü
 - b. Anlaşarak
 - c. Diğer:
6. Çocuk sayısı:-----
7. Gelir durumunuz:
 - a. Düşük
 - b. Orta
 - c. Yüksek
8. Anne babanızın çocukluğunuzda size karşı tutumlarını nasıl değerlendirirsiniz?
 - d. Demokratik
 - e. Otoriter
 - f. Koruyucu
 - g. İhmalkar

